

Vlada Crne Gore
Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija

**INFORMACIJA O REALIZACIJI KLJUČNIH AKTIVNOSTI
IZ AKCIONOG PLANA SPROVOĐENJA PREPORUKA IZ MIŠLJENJA EVROPSKE KOMISIJE**

Podgorica, novembar 2011.

UVODNE NAPOMENE

Odluka Evropskog savjeta od 17. decembra 2010. godine da se Crnoj Gori odobri status zemlje kandidata široko je pozdravljena i predstavljala je dodatan podsticaj za široko mobilisanje unutrašnjeg potencijala na ispunjavanju ključnih prioriteta. Istog dana, Vlada je usvojila nacrt Akcionog plana za sprovođenje preporuka iz Mišljenja EK. Istovremeno, Skupština Crne Gore je dostavila Akcioni plan jačanja njene zakonodavne i kontrolne uloge, koji je integrisan u jedinstveni nacrt dokumenta. Nacrt Akcionog plana je odmah objavljen na veb sajtu Vlade i dostavljen Komisiji na komentare i sugestije.

Vlada Crne Gore je 17. februara 2011. usvojila Akcioni plan za sprovođenje preporuka iz Mišljenja EK, nakon široke unutrašnje debate u kojoj su učestvovalе sve strukture društva i intenzivnih konsultacija sa Evropskom komisijom. Istovremeno, Skupština Crne Gore je dostavila Akcioni plan jačanja njene zakonodavne i kontrolne uloge, koji je integrisan u jedinstveni dokument. Opredjeljenje je bilo da se kroz ovaj mehanizam osigura dobar izbor i redosljed prioriteta, da se akcenat stavi na ključne mjere, da one vode konkretnim pozitivnim promjenama i da su suštinski usklađene sa standardima EU. Isto tako, da se obezbijede sve neophodne pretpostavke za njihovu efikasnu implementaciju.

Akcionim planom je definisano **60 prioriteta i 150 aktivnosti**, koje su predstavljale svojevrsna mjerila (benchmarks) za njihovo ostvarivanje, pri čemu je veći dio aktivnosti imao više podaktivnosti.

Vlada mjesečno razmatra izvještaje o realizaciji obaveza iz Akcionog plana, koji su u prvim mjesecima, prije finalizovanja i razmatranja na Vladi, dostavljani Komisiji radi dobijanja komentara i sugestija. Kada je u pitanju izrada zakonskih propisa i strateških dokumenta, sve verzije su bile predmet analiza/ekspertize Evropske komisije, kao i Venecijanske komisije, SIGMA i drugih međunarodnih partnera, zavisno od tematike.

Vlada je do 1. novembra 2011. usvojila sedam mjesečnih izvještaja o realizaciji obaveza iz Akcionog plana. Akcioni plan i mjesečni izvještaji objavljuju se na veb sajtu Vlade i dostavljaju Evropskoj komisiji.

Ovaj vid **stalnog monitoringa** na najvišem unutrašnjem nivou, kao i interaktivan proces konsultacija sa EK, uspostavljeni su kako bi se sva eventualno otvorena pitanja pravovremeno identifikovala i rješavala. Pored toga, Akcioni plan i mjesečni izvještaji redovno se razmatraju na skupštinskom Odboru za međunarodne odnose i evropske integracije i NSEI.

1. JAČANJE ZAKONODAVNE I KONTROLNE ULOGE SKUPŠTINE; UNAPREĐENJE IZBORNOG ZAKONODAVNOG OKVIRA

Povećana je zakonodavna aktivnost Skupštine u odnosu na 2010. godinu, kao i broj kontrolnih i konsultativnih saslušanja. Povećan je i broj poslaničkih pitanja Vladi. Posebna pažnja se posvećuje harmonizaciji zakonodavstva sa pravom EU, kroz razmatranje svih predloga zakona koji se harmonizuju sa pravom EU na Odboru za međunarodne odnose i evropske integracije. Stručna služba Odbora vrši detaljnu kontrolu pratećih tabela usklađenosti koje dostavlja Vlada. Uvedena je praksa usvajanja kalendara aktivnosti Skupštine, čime su na veći nivo podignuti koordinacija, organizacija i planiranje zakonodavnog i nadzornog rada na nivou Skupštine, radnih tijela i poslanika. Takođe, prvi put, sva radna tijela usvojila su godišnje planove rada, koji uključuju i nadzorno djelovanje, kao i godišnje izvještaje o radu za prethodnu godinu, koji se objavljuju na sajtu Skupštine.

U cilju daljeg jačanja transparentnosti i planiranja rada Skupštine, predviđeno je da se tokom decembra finalizuje novi Akcioni plan za jačanje zakonodavne i kontrolne uloge Parlamenta u 2012.

1.1. Zakonodavna aktivnost

Povećan je intenzitet zakonodavne i nadzorne aktivnosti Skupštine u cilju zaokruživanja modernog zakonodavnog i institucionalnog okvira u skladu sa evropskim standardima.

Među najvažnijim zakonima donijetim tokom proljećnjeg zasijedanja su: Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika; Zakon o izmjeni Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju; Zakon o crnogorskom državljanstvu; Zakon o teritorijalnoj organizaciji Crne Gore, Zakon o lobiranju, Zakon o investicionim fondovima; Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova; Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika, kojim je, između ostalog, dekriminalizovana kleveta; Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju sukoba interesa, kojim je propisano da poslanici ne mogu biti članovi upravnih i nadzornih odbora preduzeća u većinskom državnom vlasništvu; Zakon o finansiranju političkih partija; Zakon o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore; Zakon o javnim nabavkama; Zakon o državnim službenicima i namještenicima; Zakon o nevladinim organizacijama.

Donijet je i set zakona značajnih za efikasno funkcionisanje pravosudnog sistema, kao što su Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Sudskom savjetu, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o državnom tužilaštvu i Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći.

U cilju daljeg unapređivanja položaja lica sa invaliditetom, Skupština Crne Gore donijela je i Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom.

U oblasti ekonomije, zakonodavni okvir je unaprijeđen donošenjem značajnog broja zakona, među kojima su: Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o privrednim društvima; Zakon o izvršenju i obezbjeđenju; Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o računovodstvu i reviziji, kojim se unaprijeđuje sistem finansijskog izvještavanja i finansijska disciplina, uz istovremeno unapređenje i pojednostavljenje administrativnih procedura, Zakon o investicionim fondovima, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o državnom premjeru i katastru nepokretnosti, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskim komunikacijama, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kontroli državne pomoći, kao i Zakona o autorskim i srodnim pravima.

U periodu od 1. januara do 1. novembra 2011, održano je sedamnaest¹ redovnih i četiri vanredne sjednice Skupštine Crne Gore, na kojima je **usvojeno 142 akta**, od kojih je **61 zakon, 41 zakon o izmjenama i dopunama zakona, dva ustavna akta, 18 odluka** (deset odluka o izborima i imenovanjima), **11 zaključaka i devet izvještaja**. U ovom periodu, poslanici su predložili jedan Prijedlog za promjenu Ustava Crne Gore, dva ustavna akta, 25 prijedloga zakona o izmjenama i dopunama zakona, pet odluka, jednu deklaraciju i dvije rezolucije, dok je Vlada predložila 85 prijedloga zakona, 44 prijedloga zakona o izmjenama i dopunama zakona, dvije odluke, jedan Prijedlog za promjene Ustava Crne Gore i jedan Dopunski prijedlog za promjene Ustava Crne Gore. Građani, preko ovlašćenog poslanika, nijesu podnosili predloge zakona u navedenom periodu.

¹ Druga sjednica drugog redovnog (jesenjeg) zasijedanja Skupštine Crne Gore počela je 18. oktobra, a završena je 3. novembra 2011. godine.

Održano je **237 sjednica radnih tijela**, na kojima je razmatrano 796 tačaka dnevnog reda, od čega se 259 tačaka odnosilo na prijedloge zakona, 146 tačaka na prijedloge zakona o izmjenama i dopunama zakona, dok je broj razmatranih amandmana iznosio 1378.

1.2. Nadzorna uloga

U 2011. godini zabilježene su pojačane nadzorne aktivnosti Parlamenta. Od početka godine do 1. novembra održano je **18 konsultativnih i pet kontrolnih saslušanja**, kao i **četiri posebne sjednice posvećene premijerskom satu i poslaničkim pitanjima**.

Pored konsultativnih saslušanja, odbori su organizovali brojne tematske sjednice i sjednice van Skupštine Crne Gore, kao i javne tribine i okrugle stolove na aktuelne teme.

Inicirana je izmjena Poslovnika Skupštine u cilju sagledavanja mogućnosti formiranja pododbora i/ili podjele postojećih odbora, s obzirom na široke oblasti njihove nadležnosti, i posebno ulogu Parlamenta u predstojećoj fazi evropske integracije Crne Gore.

Kolegijum predsjednika Skupštine Crne Gore je 20. septembra 2011. godine donio Odluku o obrazovanju i imenovanju članova Nacionalnog ogranka parlamentaraca Crne Gore u Globalnoj organizaciji parlamentaraca protiv korupcije (GOPAC). U GOPAC je imenovano 25 poslanika. Zastupljeni su predstavnici svih radnih tijela Skupštine Crne Gore, i to većinom njihovi predsjednici i zamjenici predsjednika. Konstitutivni sastanak Nacionalnog ogranka parlamentaraca održan je 10. oktobra 2011. godine, kojom prilikom su određeni koordinatori koji će zajedno sa sekretarom Nacionalnog ogranka raditi na izradi Poslovnika o radu. Poslovníkom će se definisati okvir aktivnosti i model rada ovog tijela, kao i pitanje uključenosti predstavnika drugih segmenata društva u njegovom radu.

1.3. Prijedlog za promjenu Ustava

Skupština Crne Gore donijela je 7. jula **Odluku o usvajanju Predloga za promjene Ustava Crne Gore**, a 18. jula **Odluku o usvajanju Dopunskog prijedloga za promjene Ustava Crne Gore**.

Odbor za ustavna pitanja i zakonodavstvo utvrdio je tekst nacrtu amandmana I do XV na Ustav saglasno Prijedlogu Vlade za promjene Ustava u oblasti sudstva, državnog tužilaštva, Ustavnog suda i funkcionalnog imuniteta predsjednika i članova Senata Državne revizorske institucije i dostavio ga Skupštini. Na sjednici četvrtog vanrednog zasijedanja, održanoj 28. septembra 2011. godine, Skupština je utvrdila Nacrt amandmana I do XV na Ustav Crne Gore, koji je stavljen na javnu raspravu.

Javna rasprava o Nacrtu amandmana I do XV na Ustav Crne Gore trajala je od 28. septembra do 31. oktobra 2011. godine. Odbor za ustavna pitanja i zakonodavstvo razmotriće sve prispjele prijedloge, mišljenja i sugestije, zauzeti stav i utvrditi i dostaviti Skupštini Prijedlog amandmana na Ustav Crne Gore, kao i Prijedlog ustavnog zakona za sprovođenje amandmana.

Odbor za ustavna pitanja i zakonodavstvo je 10. novembra 2011. imao prvu razmjenu mišljenja o rezultatima javne rasprave o Nacrtu amandmana.

1.4. Izborni okvir

Skupština Crne Gore je 8. septembra 2011. godine donijela **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika**. U septembru su takođe donijeti Zakon o izmjeni Opšteg zakona o

obrazovanju i vaspitanju, Zakon o dopunama Zakona o crnogorskom državljanstvu i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o visokom obrazovanju.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika predviđeno je da u biračkom spisku ostaju lica koja su na dan njegovog stupanja na snagu upisana u birački spisak, a bez podatka o državljanstvu ili sa državljanstvom neke od republika bivše SFRJ, s tim da u određenom roku, odnosno do 31. decembra 2012. godine, dostave dokaz o crnogorskom državljanstvu.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o državljanstvu, koji je takođe usvojen 8. septembra, predviđeno je rješenje za građane kojima je otežano dobijanje otpusta iz drugih državljanstva. Tako državljanin republike bivše SFRJ koji ima prijavljeno prebivalište u Crnoj Gori najmanje dvije godine prije 3. juna 2006. godine i ličnu kartu izdatu u skladu sa zakonom o ličnoj karti koji je važio u trenutku izdavanja, može steći crnogorsko državljanstvo prijemom ukoliko do podnošenja zahtjeva nije odjavljivao prebivalište iz Crne Gore i ako ispunjava druge uslove predviđene zakonom. Zahtjev za prijem u crnogorsko državljanstvo se može podnijeti nadležnom organu najkasnije do 31. januara 2012. godine, pri čemu je obavezno da se, nadležnom organu uz zahtjev dostavi i pisana izjava o prihvatanju prava i obaveza po osnovu crnogorskog državljanstva.

U odnosu na autentičnu zastupljenost pripadnika manjinskih naroda i manjinskih nacionalnih zajednica, između ostalog, najviše izmjena izbornog zakona je bilo u dijelu koji se odnosi na utvrđivanje izbornih lista i učešće u raspodjeli mandata. Izmjenama zakona je predviđeno da izborne liste pripadnika određenog manjinskog naroda ili manjinske nacionalne zajednice, naznačenog u izornoj prijavi ili nazivu izborne liste, u slučaju da ni jedna od njih ne ispuni uslov od 3%, a pojedinačno dobiju najmanje 0,7% važećih glasova, stiču pravo na učešće u raspodjeli mandata kao jedna zbirna izborna lista sa ukupno dobijenim brojem važećih glasova, s tim da će se za obračun mandata priznavati zbrajanje do najviše 3% ukupnog broja važećih glasova ovih lista. Ovo pravo koriste izborne liste pripadnika određenog istog manjinskog naroda, odnosno određene iste manjinske nacionalne zajednice, sa učešćem do 15% od ukupnog stanovništva u izornoj jedinici, prema podacima sa posljednjeg popisa stanovništva.

1.5. Jačanje administrativnih kapaciteta

Nastavilo se jačanjem administrativnih kapaciteta Skupštine u skladu sa Akcionim planom i Strategijom razvoja ljudskih resursa. U februaru je uvedena praksa da sekretari odbora pripremaju informativni pregled za svaku tačku dnevnog reda sjednice odbora. Odsjek za analizu, istraživanje, dokumentaciju i biblioteku, koji je oformljen u 2010. godini, do sada je uradio devet istraživačkih radova. Služba Skupštine redovno odgovara i na zahtjeve koje dobija od drugih članica mreže ECPRD.

Početak septembra počela je realizacija projekta ekspertske podrške u trajanju od deset mjeseci u oblasti usklađivanja zakonodavstva i procjene uticaja zakonodavstva. Cilj projekta, koji se finansira iz IPA sredstava, je jačanje kapaciteta Skupštine da nadgleda predložene zakone i njihovu usklađenost sa pravom EU, kao i analize uticaja koje priprema Vlada.

Uz podršku Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, u Skupštini Crne Gore se od 2010. godine sprovode programi na planu osnaživanja ljudskih resursa, kroz implementaciju Strategije razvoja ljudskih resursa, Smjernica za ljudske resurse, i Plana obuka. Nastavlja se razmjena znanja i vještina zaposlenih u oblasti zakonodavnog i finansijskog nadzora, kao i u oblasti komunikacija i pregovaranja u kontekstu pristupanja EU.

Unaprijeđena je saradnja sa civilnim sektorom i potpisan Memorandum o saradnji između Skupštine Crne Gore i Mreže organizacija civilnog društva za demokratiju i ljudska prava, što je jedinstven slučaj u regionu. Od januara ove godine počelo je izdavanje mjesečnog biltena "Otvoreni parlament", u saradnji Skupštine Crne Gore i Centra za demokratsku tranziciju, koji podržava Evropska komisija, posredstvom Delegacije EU u Podgorici. Bilten se dostavlja na blizu 900 adresa. Redovno se odgovara na sve zahtjeve koji se podnose Skupštini u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama.

2. REFORMA DRŽAVNE UPRAVE

Sprovedene su aktivnosti na kompletiranju normativnog okvira, s ciljem uspostavljanja depolitizovane, efikasne i profesionalne državne službe zasnovane na zaslugama.

2.1. Strateški okvir

Vlada je 31. marta 2011. godine usvojila **Strategiju reforme javne uprave 2011 – 2016. godine, sa Okvirnim akcionim planom za njenu implementaciju**, koji sadrži konkretne aktivnosti, mjere, nosioce aktivnosti, dinamiku realizacije, indikatore i finansijska sredstva neophodna za njenu implementaciju. Ključni ciljevi Strategije su: povećanje transparentnosti i etičkog nivoa u javnoj upravi; institucionalna stabilnost, funkcionalnost i fleksibilnost sistema javne uprave; unaprijeđenje poslovnog ambijenta uz podizanje nivoa kvaliteta javnih usluga i smanjenje administrativnih opterećenja; uključivanje Crne Gore u evropski administrativni prostor.

U toku je izrada **pravno - institucionalne analize**, kao osnove za novu organizaciju državne uprave.

2.2. Zakonodavni okvir

2.2.1. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru

Skupština je 15. aprila 2011. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru. Zakonom je utvrđena obaveza dostavljanja Ministarstvu finansija godišnjeg izvještaja o sistemu finansijskog upravljanja, kontroli i radu unutrašnje revizije. U cilju osiguranja pune nezavisnosti u odnosu na izvršnu vlast, od ove obaveze izuzete su Državna revizorska institucija, Skupština Crne Gore, Ustavni sud, sudski organi i državno tužilaštvo, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda, nezavisna regulatorna tijela, akcionarska društva i druga pravna lica u kojima država ili opštine imaju većinski vlasnički udio.

2.2.2 Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj upravi

Skupština je 26. jula 2011. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj upravi. Propisana rješenja se odnose na racionalizaciju postojeće organizacije državne uprave sa stanovišta strukture organa, poslova koje obavljaju i njihovih međusobnih odnosa, kao i unaprijeđenje sistema odgovornosti i okvira za sprovođenje dugoročnih reformskih planova. Takođe, stvoreni su uslovi za efikasniju participaciju nevladinog sektora i uopšte građana u procesu kreiranja odluka organa državne uprave kroz propisivanje zakonskog osnova za donošenje podzakonskih akata kojima će se urediti ovo pitanje.

U cilju usklađivanja organizacije državne uprave sa konceptom utvrđenim izmjenama i dopunama Zakona o državnoj upravi, u pripremi je nova **Uredba o organizaciji i načinu rada državne uprave**.

2.2.3. Zakon o državnim službenicima i namještenicima

Skupština je 22. jula 2011. donijela Zakon o državnim službenicima i namještenicima, kojim će se: unaprijediti kvalitetan, politički neutralan i profesionalan rad zaposlenih lica u državnoj upravi; obezbijediti transparentnost i na zaslugama zasnovano imenovanje i napredovanje; definisati stručno usavršavanje i pravni položaj zaposlenih u državnim organima; propisati obaveza usvajanja planova integriteta u javnom sektoru; unaprijediti institut zaštite lica koja prijavljuju sumnju na korupciju (zviždači). Usvojenim rješenjima propisano je proširenje primjene ovog zakona i na zaposlene u organizacijama za obavezno socijalno osiguranje (državnim fondovima i Agenciji za mirno rješavanje sporova).

Zakon će početi da se primjenjuje od 1. januara 2013. godine, kako bi se u međuvremenu osigurale sve pretpostavke za njegovu efikasnu primjenu. U tom cilju, sredinom septembra 2011. pripremljen je **Akcioni plan za implementaciju Zakona o državnim službenicima i namještenicima**, kojim su definisani aktivnosti, rokovi i nosioci. Akcioni plan je dostavljen Evropskoj komisiji na mišljenje. Takođe, sprovodi se Plan obuka za pripremu i sprovođenje Zakona, uključujući planove integriteta.

U cilju redefinisanja i jačanja nadležnosti organa za upravljanje kadrovima (Uprava za kadrove), normiranim rješenjima Zakona o državnim službenicima i namještenicima utvrđeno je donošenje **kadrovskog plana** kao instrumenta upravljanja kadrovima, koji ima za cilj stalnu analizu i planiranje potreba novog zapošljavanja, profesionalnog razvoja i obuke kadra, pripravnika, kao i mobilnosti kadra u državnim organima. Organ za upravljanje kadrovima, jednom godišnje, Vladi podnosi izvještaj o svom radu i vodi **Centralnu kadrovsku evidenciju** o državnim službenicima i namještenicima i **evidenciju o internom tržištu rada**. U okviru nacionalnog programa IPA 2011, realizovaće se projekat tehničke podrške Upravi za kadrove u implementaciji Zakona o državnim službenicima i namještenicima.

2.2.4. Prijedlog zakona o zaradama državnih službenika i namještenika

Pripremljen je Prijedlog zakona o zaradama državnih službenika i namještenika, koji je u vladinoj proceduri.

2.2.5. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o opštem upravnom postupku

Skupština je 22. juna 2011. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o opštem upravnom postupku. Izmjene se odnose na pojednostavljenje postupka i i skraćivanje rokova za postupanje organa u svim fazama postupka - prvostepenog, drugostepenog i u postupku izvršenja rješenja. Skraćivanjem rokova i uvođenjem jedinstvenog mjesta za kontakt i koordinaciju između građana i organa uprave ojačano je načelo efikasnosti i ekonomičnosti u upravnom postupku. Takođe, uveden je institut pozitivne fikcije (ćutanje administracije). Sproveden je Program obuke o implementaciji Zakona.

Vlada je 28. jula 2011. usvojila Programski dokument "**Policy paper**" o **opštem upravnom postupku**, koji je pripremljen uz podršku eksperata SIGMA-e. Ovaj dokument predstavlja konceptualni osnov za izradu **novog Zakona o opštem upravnom postupku**, koji treba da bude potpuno u skladu sa principom vladavine prava i načelima dobre uprave koji su zajednički za zemlje članice EU (načelo zakonitosti, načelo pravičnog postupka i načelo proporcionalnosti). Koncept za novi Zakon je prezentovan predstavnicima svih organa državne uprave, organa lokalne samouprave, civilnog sektora i medija na konferenciji "Upravni postupci za demokratsko društvo", koja je organizovana u saradnji sa SIGMA/OECD. Takođe, uz podršku eksperata SIGMA, počelo se sa izradom **novog Zakona o opštem upravnom postupku**.

2.2.6. Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji Crne Gore

Odbor za ekonomiju, finansije i budžet Skupštine Crne Gore je jednoglasno 22. septembra 2011. utvrdio Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji Crne Gore. Prethodno je Nacrt Zakona dostavljen Generalnom direktoratu Evropske komisije za budžet i SIGMA na mišljenje.

3. JAČANJE VLADAVINE PRAVA

Intenzivirane su aktivnosti na reformi pravosuđa, pogotovo normativne mjere, kroz iniciranu promjenu Ustava i zakonodavstva, s ciljem jačanja nezavisnosti sudstva i tužilaštva od političkog uticaja, u skladu sa evropskim standardima. Ovaj normativni okvir će obezbijediti uslove za nezavisnost, odgovornost i efikasnost pravosuđa, odnosno sistem imenovanja i napredovanja zasnovan na zaslugama, sa jasnim i stručnim kriterijumima za imenovanje i unapređenje sudija, kao i jasnim procedurama za jačanje odgovornosti nosilaca pravosudnih funkcija i disciplinskih sankcija. Preduzete su i aktivnosti na implementaciji usvojenih zakona.

3.1. Promjena Ustava

Vlada Crne Gore je na sjednici od 3. juna 2011. godine utvrdila Prijedlog za promjenu Ustava u dijelu koji se odnosi na pravosuđe, a koji je Skupština Crne Gore usvojila na sjednici od 7. jula o.g. Procedura ustavnih promjena pokrenuta je u cilju nezavisnog, odgovornog i na profesionalnim zaslugama utemeljenog pravosudnog sistema, u skladu sa evropskim standardima.

Prilikom izrade Prijedloga za promjenu Ustava, Vlada je, osim Mišljenja Evropske komisije o aplikaciji Crne Gore za članstvo u EU, imala u vidu niz dokumenata, od kojih su najvažniji: Mišljenje Venecijanske komisije na Ustav Crne Gore, Mišljenje Venecijanske komisije na Nacrt amandmana na Ustav Crne Gore od 14. juna o.g, Izvještaj o napretku Evropske komisije za 2008. i 2009. godinu, ekspertize dobijene kroz Projekat IPA 2007 "Reforma pravosuđa", izvještaji nezavisnih eksperata Evropske komisije sačinjeni prilikom TAIX monitoring misije 8-11. marta 2010. godine, kao i izvještaji monitoring misije Savjeta Evrope.

Prijedlog Vlade za promjenu Ustava obuhvata izmjene u pogledu sastava Sudskog savjeta, izbora predsjednika Vrhovnog suda, nadležnosti Skupštine kod izbora i razrješenja predsjednika Vrhovnog suda, Vrhovnog državnog tužioca, državnih tužilaca i Tužilačkog savjeta, kao i nadležnosti za izbor i razrješenje predsjednika i sudija Ustavnog suda. Takođe, Ustavom će biti uređen sastav Tužilačkog savjeta. Promjene će obuhvatiti i sastav i izbor sudija i predsjednika Ustavnog suda i odlučivanje u vijeću od troje sudija kada Ustavni sud odlučuje o ustavnim žalbama u cilju efikasnijeg postupanja. Vlada je naknadno predložila da promjene Ustava u dijelu reformi ustavnog sudstva budu u pravcu povećanja broja sudija Ustavnog suda, kao i da izbor sudija bude povjeren trima granama vlasti i predsjedniku države. Prijedlog za promjenu Ustava obuhvata i davanje funkcionalnog imuniteta predsjedniku i članovima Senata Državne revizorske institucije.

Nadležni odbor Skupštine utvrdio je nacrt amandmana na Ustav na osnovu navedenih predloženih rješenja Vlade za promjenu Ustava u odnosu na sudstvo, državno tužilaštvo i Ustavni sud i dobijenog mišljenja Venecijanske komisije. Poslanici Skupštine Crne Gore podržali su Nacrt na vanrednoj sjednici 28. septembra 2011. godine. U skladu sa propisanom procedurom, održana je i javna rasprava. **Sredinom novembra Crnu Goru su posjetili eksperti država članica EU u okviru TAIX misije i eksperti Venecijanske komisije, koji će učestvovati i u finalizaciji ove procedure.**

3.2. Zakonske izmjene i dopune u oblasti pravosuđa i vladavine prava: Zakon o sudovima, Zakon o Sudskom savjetu i Zakon o državnom tužilaštvu

Skupština je 22. jula 2011. godine usvojila **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o državnom tužilaštvu, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Sudskom savjetu i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima.**

Izmjene Zakona o državnom tužilaštvu se odnose na postupak izbora zamjenika državnih tužilaca, specijalnog tužioca i zamjenika specijalnog tužioca, revidiranje utvrđenih kriterijuma za izbor i njihovo objektivno vrednovanje po podkriterijumima, disciplinsku odgovornost i razrješenje, kao i smanjenje koncentracije ovlašćenja Vrhovnog državnog tužioca. Ovim izmjenama obezbijediće se ostvarivanje personalne i institucionalne nezavisnosti državnog tužilaštva, kao jednog od ključnih ciljeva reforme pravosuđa.

Izmjenama Zakona o Sudskom savjetu unaprijeđen je sistem izbora članova iz reda sudija i uglednih pravnika, propisan postupak za predlaganje kandidata za izbor predsjednika Vrhovnog suda, revidirani su kriterijumi za izbor. Utvrđen je i sistem objektivnog ocjenjivanja, kao i disciplinskih mjera i postupaka. Predviđene novine doprinijeće daljem jačanju vladavine prava, kroz depolitizovan i na kriterijumima zasnovan izbor članova Sudskog savjeta, kao i pojačanu nezavisnost, autonomiju, efikasnost i odgovornost sudija.

Izmjene Zakona o sudovima sastoje se u preciznijem definisanju disciplinskih prekršaja i disciplinskih mjera, kao i preciziranju nestručnog i nesavjesnog rada sudija, kao osnove za njihovo razrješenje.

Saglasno novim zakonskim odredbama, Sudski savjet i Tužilački savjet obrazovali su **disciplinske komisije**, kao i **komisije za praćenje poštovanja Etičkog kodeksa sudija** i tužilaca. Takođe, usvojeni su **Poslovnik Sudskog savjeta i Poslovnik Tužilačkog savjeta.**

Pimjenjujući novi Zakon o Sudskom savjetu, izvršene su značajne izmjene u sastavu nove disciplinske komisije, kao i komisije za izbor - novoformirane komisije za testiranje, u čijem sastavu više nijesu predsjednik Sudskog savjeta i član bilo koje komisije. Po novim procedurama odvija se i postupak oglašavanja izbora kandidata. Komisija za praćenje poštovanja etičkog kodeksa održala je prvi sastanak i postupala po dvije podnešene prijave.

Saglasno Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o državnom tužilaštvu, Poslovníkom Tužilačkog savjeta su utvrđeni kriterijumi i podkriterijumi za prvo imenovanje zamjenika tužioca, imenovanje zamjenika tužioca koji napreduje, imenovanje državnog tužioca i ocjenjivanje kandidata. Kriterijumi propisani zakonom u pogledu stručnog znanja, sposobnosti i dostojnosti za obavljanje tužilačke funkcije, odredbama člana 39 do 44 Poslovnika vrednovani su po svim podkriterijumima sa brojem mogućih bodova.

U toku je postupak utvrđivanja prijedloga za imenovanje državnih tužilaca i imenovanje zamjenika tužilaca koji se sprovodi saglasno Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o državnom tužilaštvu i novom Poslovníku Tužilačkog savjeta.

Nakon usvajanja amandmana na Ustav, Vlada će amandmanski djelovati na set organizacionih zakona iz oblasti pravosuđa, kako bi bili potpuno usaglašeni sa novim ustavnim rješenjima.

3.3. Zakon o izvršenju i obezbjeđenju

Skupština Crne Gore usvojila je 12. jula 2011. godine Zakon o izvršenju i obezbjeđenju. Ciljevi koji se postižu ovim zakonom su: efikasnije i profesionalnije izvršenje; unaprijeđenje poslovnog ambijenta; eliminisanje biznis barijera kod izvršenja ugovora; pojednostavljivanje izvršenja sudskih odluka, rasterećenje rada sudova i smanjenje broja zaostalih predmeta. Glavna novina jeste uvođenje javnih

izvršitelja u nacionalni pravni sistem. Javni izvršitelji predstavljaju posebnu profesiju diplomiranih pravnika, a vrše sva izvršenja osim onih koja su u isključivoj nadležnosti suda.

3.4. Prijedlog zakona o javnim izvršiteljima

Vlada je 10. novembra 2011. utvrdila Prijedlog zakona o javnim izvršiteljima, kojim će se otkloniti nedostaci postojećeg sistema izvršenja i njegova neefikasnost koja se ogleda u značajnom broju zaostalih predmeta, dužini trajanja postupka, sporova o naplati potraživanja i drugo, kao i unaprijediti pitanje buduće službe izvršenja i primijeniti preporuke Savjeta Evrope iz ove oblasti.

3.5. Prijedlog zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku

Vlada je 10. novembra 2011. utvrdila Prijedlog zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku. Najznačajnije novine su u pogledu uvođenja novih alternativnih mjera koje se mogu primijeniti prema maloljetnicima u svim fazama postupka kako bi se izbjeglo njihovo kažnjavanje. Značajna novina je obrazovanje stručnih službi koje će pružati stručnu podršku sudovima i državnim tužilaštvima prilikom vođenja postupka prema maloljetnicima i tokom praćenja izvršenja alternativnih mjera i krivičnih sankcija. Takođe, predviđeno je da se institucionalna mjera upućivanje u ustanovu zavodskog tipa izvršava u okviru Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija i da tretman bude prilagođen ličnosti maloljetnika.

3.6. Alternativno rješavanje sporova

Crna Gora je prepoznata kao vodeća zemlja u regionu na planu implementacije instituta posredovanja u pravni sistem. Ilustrativan je podatak da je tokom prošle godine u postupcima pred Centrom za posredovanje oslobođeno oko 18 mil.€, a u protekle tri godine 29 mil.€ iz sudskih sporova. U 2010. godini bilo je ukupno 742 postupka posredovanja od čega je 570 (76,81%) riješeno zaključenjem sporazuma uz pomoć posrednika, a 172 (23,19%) postupka nijesu riješena.

Direktor Centra za posredovanje Crne Gore izabran je za direktora Forum za medijaciju Jugoistočne Evrope na Šestoj regionalnoj konferenciji ove organizacije održanoj 6. i 7. septembra ove godine u Ljubljani. Istovremeno, odlučeno je da sjedište ove regionalne organizacije bude u Crnoj Gori, što predstavlja priznanje razvoju medijacije u Crnoj Gori, koja je od međunarodnih organizacija prepoznata kao najbolja u regionu.

3.7. Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika

Skupština je 22. juna 2011. godine usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika, kojima su inkorporirane preporuke GRECO u vezi sa koruptivnim krivičnim djelima koja se odnose na davanja i primanja mita (u javnom i privatnom sektoru) i trgovinu uticajem.

3.8. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija

Skupština je 22. juna 2011. godine usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija. Ovim se zakonom u crnogorski pravni poredak uvode novi standardi, među kojima je jedan od najvažnijih uspostavljanje posebne organizacione jedinice u Ministarstvu pravde - Odsjeka za uslovnu slobodu. Odsjek će nadgledati osuđena lica na slobodi tokom trajanja uslovnog otpusta, uslovne osude, uslovne osude sa zaštitnim nadzorom, kazne rada u javnom interesu i drugih mjera određenih zakonom. Službenici Odsjeka za uslovni otpust koristiće jaku sudsku kontrolu, nadgledaće prestupnika u zajednici u ime suda. To znači da izvršioci krivičnih djela nižeg rizika, mogu pod čvrstom kontrolom služiti svoje kazne

u zajednici. Na taj način oni ne samo da nastavljaju da doprinose društvu, nego su i odvojeni od izvršilaca težih krivičnih djela. Ovako se sistem može bolje fokusirati na izvršioce krivičnih djela koji nose veći rizik.

3.9. Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći

Skupština je 5. aprila 2011. godine usvojila Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći. Besplatna pravna pomoć obuhvata pravno savjetovanje, sastavljanje pismena, zastupanje u postupku pred sudom, Državnim tužilaštvom i Ustavnim sudom Crne Gore i u postupku za vansudsko rješavanje sporova. Crnogorski državljani, lica bez državljanstva koja zakonito borave u Crnoj Gori, lica koja traže azil, stranci sa stalnim nastanjenjem i sva druga lica koja zakonito borave u Crnoj Gori, a korisnici su materijalnog obezbjeđenja porodice ili uživaju neko drugo pravo iz socijalne zaštite, mogu da koriste besplatnu pravnu pomoć. Besplatnu pravnu pomoć mogu da koriste i djeca bez roditeljskog staranja, lica sa posebnim potrebama, žrtve nasilja u porodici i lica slabog imovinskog stanja. Zakonom se uspostavlja uređen i organizovan sistem pružanja besplatne pravne pomoći koji je održiv i u skladu sa međunarodnim standardima u ovoj oblasti.

Nakon tri pilot kancelarije za besplatnu pravnu pomoć, otvorena je prva kancelarija ove vrste u Crnoj Gori.

3.10. Notari

Prvi crnogorski notari, njih 34 za 12 crnogorskih opština, 29. aprila 2011. godine položili su notarsku zakletvu. Obrazovana je Notarska komora. Zaključivanje pravnog posla kod notara vodi višem stepenu pravne sigurnosti, a takođe doprinosi efikasnosti i ekonomičnosti pravnog prometa. Pravni poslovi se kod notara brzo završavaju, a notarski akt ima snagu izvršne isprave, koja u potpunosti zamjenjuje pravosnažnu sudsku odluku.

Notarske kancelarije zvanično su počele sa radom 25. jula o.g.

3.11 Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o prekršajima

U okviru trećeg kruga evaluacije GRECO je na svom 49. plenarnom zasijedanju u Strazburu, 29.11-3.12.2010. godine, usvojio Evaluacioni izvještaj za Crnu Goru, u kojem je preporučeno da se poveća period za zastaru povreda Zakona o finansiranju političkih partija i Zakona o finansiranju predizbornih kampanja za izbor predsjednika Crne Gore, gradonačelnika i predsjednika opština. Inkorporiranje ove GRECO preporuke ključna je novina Prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prekršajima, koji je Vlada utvrdila 30. juna 2011. godine.

Zakon o prekršajima Skupština Crne Gore usvojila je decembra 2010. godine. Glavna novina je uvođenje Registra novčanih kazni i prekršajne evidencije u Crnoj Gori i prekršajnog naloga što čini efikasnijom naplatu prekršajnih kazni u Crnoj Gori.

Položaj i uloga organa za vođenje prekršajnog postupka biće uređena organizacionim zakonom, prilikom izrade novih zakona o sudovima i državnom tužilaštvu, a u skladu sa Analizom potrebe racionalizacije mreže sudova.

Zakon o prekršajima počeo je da se implementira 1. septembra 2011.

3.12 Pravosudni informacioni sistem

Pravosudni informacioni sistem (PRIS) implementiran je na svim lokacijama korisnika informacionog sistema pravosuđa (Ministarstvo pravde, sudovi, državno tužilaštvo i Zavod za izvršenje krivičnih sankcija),

sa centralizovanom i jedinstvenom bazom podataka i centralizovano instaliranim aplikativnim rješenjem dostupnim korisnicima 24 časa dnevno. Uspostavljeni sistem je operativan od 1.1.2010. i njegova funkcionalnost je dovedena na visok stepen primjene u svakodnevnom radu institucija korisnika. Partnerska Internacionalna menadžment grupa izradila je izvještaj o procjeni stanja Pravosudnog informacionog sistema, sa preporukom da pravosuđe Crne Gore odredi organ koji će voditi PRIS projekat, kao i da utvrdi ciljeve i rokove za organizovanje rada na operativnom nivou.

Značajan pomak u oblasti uvođenja IKT-a u pravosudni sistem Crne Gore ostvaren je u aprilu 2011. godine, kada je Vlada Crne Gore usvojila "KT Strategiju za pravosuđe Crne Gore" i Akcioni plan za njenu implementaciju. Ovaj sveobuhvatni dokument u čijoj su izradi učestvovali strani eksperti, daje dobre strateške smjernice za dalji razvoj PRIS-a.

U skladu sa IKT Strategijom, Sudski savjet Crne Gore je formirao posebnu komisiju koja će pratiti realizaciju mjera i aktivnosti iz Akcionog plana za praćenje Strategije i periodično izvještavati Savjet za privatizaciju i kapitalne investicije Vlade Crne Gore o realizaciji postignutih rezultata.

U cilju sprovođenja daljih aktivnosti na unapređenju PRIS-a formirana je Radna grupa za nadzor implementacije PRIS-a, u okviru "Programa efikasnog upravljanja u Crnoj Gori", koji se sprovodi u saradnji sa East West Management Institutom i USAID-om.

Uspostavljen je **web portal sudova**: www.sudovi.me, koji ima dvostruki pristup, i to preko Centralne stanice i direktan poziv web stranice. **Portal sadrži sve odluke koje su dostupne u integralnom tekstu, uz prethodnu anonimizaciju podataka.** Portalu može pristupiti svako. Takođe, portal sadrži propise, raspored sudjenja, osnovne informacije o sudu i sudijama, aktuelnosti i oglase. Pretraživanje se može vršiti po više osnova. Portal je posebno važan za sudije, stranke, javnost i cjelokupno sudstvo. Na portalu se nalaze i prevedene odluke ESLJP u Strazburu.

Do kraja godine, uz podršku USAID, realizovaće se i faza tzv. dinamičnog dijela portala, integracija sa PRIS-om, koji će prezentovati podatke o konkretnim predmetima, rasporedima sudjenja, statističke izvještaje i slično.

3.13. Rješavanje zaostalih sudskih predmeta

U svim sudovima, koji imaju nezavršene "stare" predmete usvojeni su godišnji programi rješavanja zaostalih predmeta, a na osnovu precizne statistike na dan 31. 12. 2010. godine. Usvojeni planovi su rezultirali značajnim smanjenjem - na dan 30. 09. 2011. godine u svim sudovima u Crnoj Gori ima 5.813 nezavršenih predmeta iz 2009 i ranijih godina.

3.14. Jačanje administrativnih kapaciteta u oblasti pravosuđa

Unaprijeđen je Program inicijalne edukacije 2011. za stručne saradnike i savjetnike u pravosudnim organima (sudovima i tužilaštvima), kao i za diplomirane pravnike koji ispunjavaju opšte uslove za rad u državnim organima i imaju položen Pravosudni ispit radi njihove pripreme za vršenje pravosudne funkcije. Programom su obuhvaćeni građanska i krivična oblast, pravo EU, sudijske vještine itd. Program se sprovodi se kroz dvodnevne module, i do 1. novembra 2011. održano je 15 dvodnevnih modula edukacije.

Godišnji program kontinuirane edukacije sudija i tužilaca, koji je u dijelu obuke o pravu EU urađen u saradnji sa EIPA Institutom iz Luksemburga, permanentno se sprovodi. Zavisno od oblasti, Centar za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije obuke realizuje u saradnji sa Vrhovnim sudom Crne Gore, Vrhovnim državnim tužilaštvom, Ministarstvom pravde, Programom Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP)

Crna Gora, OSCE Misijom u CG, Američkom Ambasodom u CG, EIPA Institutom iz Luksemburga, Njemačkom fondacijom za međunarodnu pravnu saradnju (IRZ), nevladinim organizacijama itd.

Uz podršku kancelarije UNICEF-a, uspješno je realizovan projekat "Posredovanje u maloljetničkim sporovima".

U toku je implementacija tvining projekta IPA 2009 "Podrška implementaciji novog Zakonika o krivičnom postupku (ZKP)", koji se realizuje u partnerstvu sa Francuskom. U okviru ovog projekta sprovede se aktivnosti usmjerene na: jačanje kapaciteta Odjeljenja za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina; treninzi (uključujući trening trenera) za sudije, državne tužioce i službenike Uprave policije; promociju novih instituta Zakonika o krivičnom postupku među pravnicima specijalizovanim za krivično pravo. Implementacioni period projekta je 15 mjeseci.

Takođe, u okviru IPA 2011 realizovaće se tvining projekat "Podrška jačanju reforme pravosuđe", dok su za IPA 2012 kandidovani projekti tehničke podrške koji se odnose na: jačanje administrativnih, tehničkih i operativnih kapaciteta Ministarstva pravde; uspostavljanje Pravosudne akademije; jačanje administrativnih, tehničkih i operativnih kapaciteta Državnog tužilaštva.

4. BORBA PROTIV KORUPCIJE

Intenzivirane su aktivnosti na unapređenju zakonskog, strateškog i institucionalnog okvira za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala. Poboľjšani su istražni kapaciteti i saradnja organa za primjenu zakona, što vodi konkretnim rezultatima i izgradnji track record-a u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala.

4.1 Strateški nivo

4.1.1. Unaprijeđena je metodologija rada **Nacionalne komisije za sprovođenje Strategije borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije**, izmjenom njenog Poslovnika o radu, kojim su uvedene novine, kao što su: javnost rada Nacionalne komisije - kako bi se unaprijedila preventivna funkcija Komisije u sprječavanju korupcije i organizovanog kriminala; mehanizam pozivanja predstavnika državnih organa indiciranih sa aspekta rizika od korupcije na tematske sjednice Nacionalne komisije, s ciljem da se ukaže na eventualne rizike i unaprijede mehanizmi sprečavanja pojave korupcije u svojim organima; mogućnost Nacionalne komisije da postupa po predstavkama građana koje se odnose na oblasti organizovanog kriminala i korupcije.

U radu Nacionalne komisije u 2011. godini postignuta je puna kooperativnost predstavnika Vlade, sudskih organa (tužilaštva i suda), predstavnika Skupštine i civilnog sektora.

4.1.2. Nacionalna komisija je 26. oktobra 2011. usvojila **II Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala za period januar-jun 2011. godine**, sa Izvještajem Tripartitne komisije o rezultatima u postupanjima po krivičnim prijavama za organizovani kriminal i korupciju za isti period. Realizovano je 26% i djelimično realizovano 45% predviđenih mjera.

4.1.3. Nacionalna komisija je 4. jula 2011. jednoglasno utvrdila Prijedlog **inoviranog Akcionog plana 2011-2012 za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala**, u skladu sa preporukama iz Mišljenja EK. Vlada je Inovirani Akcioni plan usvojila 21. jula 2011.

4.1.4. U skladu sa preporukama iz Mišljenja EK, Vlada je 21. jula 2011. usvojila **Analizu rizika od korupcije u posebno osjetljivim oblastima** (oblasti od posebnog rizika): lokalna samouprava; urbanizam;

javne nabavke; proces privatizacije; obrazovanje i zdravstvo. Analiza sadrži metodologiju izrade procjena rizika, koja će se sprovoditi prije donošenja strateških politika u borbi protiv korupcije u svim relevantnim oblastima.

4.2. Institucionalni okvir

4.2.1. U cilju unapređenja administrativnog kapaciteta za sprječavanje korupcije, Vlada je 16. juna 2011. razmatrala "**Procjenu stanja antikorupcijskog institucionalnog okvira u Crnoj Gori**", sa analitičkim dokumentom koji je sačinila ekspertska grupa SIGMA-e. Preporuke definisane u analitičkom dokumentu SIGMA uzete su u obzir i prilikom pripreme propisa u oblasti sprječavanja sukoba interesa, javnih nabavki i finansiranja političkih partija.

4.2.2. Pored **Odjeljenja za borbu protiv organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina**, kojim rukovodi Specijalni tužilac, formiran je **Specijalni istražni tim**, kao specijalizovana multi-disciplinarna, multi-institucionalna jedinica kreirana da proaktivno cilja na organizovani kriminal i korupciju. Ovo tijelo je sastavljeno od predstavnika Uprave policije, Uprave za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, Uprave prihoda i Uprave carina, koji za svoj rad odgovaraju specijalnom tužiocu. Ovom timu se dodjeljuju predmeti koji iziskuju istražitelje spremne da rasvijetle najkompleksnije slučajeve organizovanog kriminala i korupcije i sposobne za sprovođenje finansijskih istraga. Pravni osnov za rad predstavnika ovih organa u Specijalnom istražnom timu proizilazi iz člana 78 Zakona o državnom tužilaštvu, kojim se predviđa da specijalni tužilac može da zatraži od državnog organa ili druge institucije da uputi lice zaposleno u tom organu ili instituciji radi obavljanja stručnih ili administrativnih poslova na rad u Odjeljenje na određeno vrijeme.

4.2.3. Kao rezultat Sporazuma o sprovođenju zakona između Vlade Crne Gore i Vlade Sjedinjenih Američkih Država, koji je potpisan 8. jula 2011., pokrenut je projekat podrške Vrhovnom državnom tužilaštvu, Kancelariji Specijalnog tužioca, Centru za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije i krivičnim sudovima, Upravi policije (1,178,032 dolara). Ovaj projekat će se do 30. septembra 2012. godine realizovati kroz dva programa Vlade SAD: 1) Inicijativa Stalnog pravnog savjetnika Biroa za borbu protiv međunarodne trgovine narkoticima i sprovođenje zakona, i 2) Izgradnja kapaciteta za sprovođenje zakona. Planirane aktivnosti biće fokusirane na jačanje ključnih institucija za implementaciju krivičnog prava, kroz pružanje obuke, doniranje opreme, obezbjeđivanje tehničke i ekspertske pomoći.

4.3. Normativni okvir

4.3.1. Novim **Zakonikom o krivičnom postupku**, koji se primjenjuje od 26. avgusta 2010. godine uveden je koncept tužilačke istrage i efikasni istražni mehanizmi za borbu protiv korupcije - u krivičnim djelima korupcije primjenjuju se posebne istražne tehnike i posebno mjere tajnog nadzora. Zakonom su uvedene proceduralne novine za efikasnije oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, a izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika propisane su materijalne odredbe koje predstavljaju osnov za privremeno i trajno oduzimanje imovinske koristi. Zakon se do 26. avgusta 2010. primjenjivao na slučajeve krivičnih djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina. Od 26. avgusta 2011. godine ZKP se u potpunosti primjenjuje.

Dosadašnja primjena novog Zakonika o krivičnom postupku pokazuje da je tužilačka istraga efikasnija, brža i kvalitetnija od sudske istrage i da su tužiocu sposobni da obezbijede vodeću ulogu u izviđaju i istrazi, jer neposredno rukovode i usmjeravaju rad policije i drugih državnih organa u preduzimanju pojedinih istražnih radnji.

Sprovodi se kontinuirana edukacija sudija i tužilaca u skladu sa Planom implementacije Zakonika o krivičnom postupku, koja je podržana twining projektom IPA 2009 "Podrška implementaciji novog Zakonika o krivičnom postupku", u kojem je država partner Francuska. Komponente twining projekta su: 1. Jačanje kapaciteta Odjeljenja za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina; 2. Obezbeđenje treninga (uključujući trening trenera) za sudije, državne tužioce i službenike Uprave policije u cilju implementacije Zakonika o krivičnom postupku; 3. Podrška Komisiji za praćenje implementacije Zakonika o krivičnom postupku; 4. Promocija novih instituta Zakonika o krivičnom postupku među pravnicima specijalizovanim za krivično pravo.

U sklopu Programa obuke nosilaca pravosudne funkcije o borbi protiv korupcije, u svijetlu novog ZKP-a, od 1. januara 2011. do 15. oktobra 2011. godine, ukupno je učestvovalo 74 učesnika, od kojih: 25 učesnika iz državnog tužilaštva (19 državnih tužilaca i zamjenika, od kojih je dvoje učesvovalo na više edukacija, 4 savjetnika i 2 pripravnika), 36 predstavnika sudstva (16 sudija, od kojih 4 sudija na više edukacija, 15 savjetnika i 5 pripravnika), 13 predstavnika državne uprave i 5 predstavnika Advokaske komore.

4.3.2. Antikorupcijski zakonski paket

Skupština je usvojila novi set antikorupcijskih zakona: **Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika**, kojim su implementirane GRECO preporuke iz Trećeg kruga evaluacije (aktivan i pasivan mito, trgovina uticajem); **Zakon o državnim službenicima i namještenicima**, kojim je propisana obaveza usvajanja planova integriteta u javnom sektoru i unaprijeđen institut zaštite lica koja prijavljuju korupciju; **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju sukoba interesa**; **Zakon o finansiranju političkih partija**; **Zakon o javnim nabavkama** i **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu**, kojim je utvrđen institut zaštite zaposlenih u privatnom sektoru koji prijavljuju korupciju.

4.3.2.1. Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika

Skupština je 22. juna 2011. godine usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika, kojim su inkorporirane preporuke GRECO u vezi sa koruptivnim krivičnim djelima koja se odnose na davanja i primanja mita (u javnom i privatnom sektoru) i trgovinu uticajem.

4.3.2.2. Zakon o državnim službenicima i namještenicima

Skupština je 22. jula 2011. donijela Zakon o državnim službenicima i namještenicima, kojim je propisana obaveza usvajanja planova integriteta u javnom sektoru i uveden institut zaštite lica koja prijavljuju korupciju.

Uprava za antikorupcijsku inicijativa i Uprava za kadrove od aprila 2011. redovno sprovode obuke za pripremu i sprovođenje planova integriteta. Do kraja 2011. godine, planirana su još dva seminara, u saradnji sa slovenačkom Komisijom za sprječavanje korupcije.

4.3.2.3. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju sukoba interesa

Skupština Crne Gore je 26. jula 2011. godine usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprečavanju sukoba interesa. Ovim zakonom se krug lica koja ne mogu biti članovi upravnih i nadzornih odbora proširuje i na lica izabrana neposredno na izborima, a vrijednost poklona u toku godine za javnog funkcionera od više poklonodavaca ograničava se na ukupnu sumu od 100 eura. Izmjenama je ojačana nadzorna uloga Komisije za sprečavanje sukoba interesa u dijelu provjere podataka, a predviđene su i strožije mjere kaznene politike. Zakon će se primjenjivati od 1. marta 2012. godine, osim odredbe koja se odnosi na članstvo poslanika u upravnim odborima, koja se primjenjuje od 1. novembra 2011.

Prema ovom zakonu, gradonačelnici i direktori javnih preduzeća i uprava ubuduće neće moći istovremeno da budu i poslanici u Parlamentu Crne Gore. Prema novim rješenjima, poslanici su dužni da do 1. novembra 2011. napuste funkcije u upravnim odborima javnih preduzeća.

Prema evidenciji Komisije za sprječavanje sukoba interesa 34 poslanika su u organima upravljanja javnih preduzeća, ustanova i drugih pravnih lica (upravni odbori, bordovi direktora, menadžmenti, nadzorni ogani).

Prema važećem Zakonu o sprječavanju sukoba interesa („Službeni list CG“ br. 1/09), poslanici nijesu u obavezi da obavještavaju Komisiju o napuštanju organa upravljanja. Izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju sukoba interesa („Službeni list CG“ br. 41/ 11 i br. 47/11), koji se primjenjuje od 01. marta 2012. godine, svi javni funkcioneri, pa i poslanici, biće u obavezi da u roku od 30 dana od prestanka funkcije obavijeste Komisiju, kao i organe vlasti.

Iako nijesu bili u obavezi, do 15. novembra 2011. godine 16 poslanika je obavijestilo Komisiju o napuštanju organa upravljanja, dok je Komisija ažurirala ovaj spisak i u imovinskim kartonima registrovala ovu promjenu, što se može provjeriti i na sajtu Komisije www.konfliktinteresa.me .

Komisija će od 01. januara 2012. godine provjeravati imovinske kartone poslanika i tada utvrditi da li je neki od poslanika napustio ovu funkciju ili nije i preduzeti određene mjere i sankcije. Tada je obaveza svih javnih funkcionera, pa i poslanika, da dostave svoje imovno stanje vezano za funkcije koje su obavljali u prethodnoj godini.

4.3.2.4. Zakon o finansiranju političkih partija i Zakon o Državnoj izbornoj komisiji

Skupština je 29. jula 2011. donijela Zakon o finansiranju političkih partija. U skladu sa preporukama GRECO, zakonom su precizno regulisana pravila za obezbjeđivanje finansijskih sredstava za redovan rad i izbornu kampanju političkih partija. Uspostavljena su precizna pravila za nenovčane priloge, opraštanje kredita i pružanje usluga i roba ispod tržišne vrijednosti, revidirana je gornja granica za prikupljanje i trošenje sredstava. Uvedena su pravila za korišćenje državnih resursa za djelovanje partije u predizbornim kampanjama. Revidirana je gornja granica za prikupljanje sredstava političkim partijama koje nemaju pravo na budžetska sredstva. Date su smjernice za korišćenje javnih resursa za djelovanje partije. Osnažena je revizija finansijskih izvještaja. Njegovo donošenje će omogućiti transparentnost finansiranja i bolju kontrolu prihoda, rashoda i imovine političkih partija.

U cilju daljeg ispunjavanja preporuka GRECO-a, Uprava za antikorupcijsku inicijativu, u saradnji sa konsultantom koji je bio angažovan kao stručna podrška radnoj grupi prilikom izrade Zakona o finansiranju političkih partija, radi na prijedlogu revizije postojećih smjernica u pogledu finansijskog izvještavanja od strane političkih partija u Crnoj Gori (godišnji izvještaj o prihodima, imovini i rashodima parlamentarnih partija, izvještaj o prikupljenim i utrošenim sredstvima za izbornu kampanju, smjernice za uračunavanje nenovčanih priloga, kao i za korišćenje javnih resursa za aktivnosti partija i predizbornih kampanja), kojima će se poboljšati izvještavanje političkih partija.

U cilju kompletiranja zakonodavnog i institucionalnog okvira u ovoj oblasti i ispunjavanja preporuka GRECO-a , u finalnoj fazi izrade je prijedlog zakona kojim će se urediti prava i obaveze Državne izborne komisije, odnosno pitanja kontrole finansiranja političkih partija. Zakon će biti donešen do kraja decembra 2011.

4.3.2.5. Zakon o javnim nabavkama

Skupština je 29. jula 2011. donijela Zakon o javnim nabavkama koji ima preventivnu funkciju protiv koruptivnih radnji, ali i represivnu kroz izricanje prekršajnih sankcija. Uvođenjem brojnih novina i preciznim definisanjem zakonskih procedura, novi zakon će obezbijediti visok stepen konkurencije, transparentnosti, ravnopravnosti, kao i efikasnosti i ekonomičnosti upotrebe javnih sredstava u postupcima javnih nabavki. Njegovim donošenjem će se omogućiti potpuno informisanje javnosti i kontrola zakonitosti utroška sredstava poreskih obveznika, kao i efikasnija zaštita prava ponuđača u postupku javnih nabavki.

Zakon o javnim nabavkama počeo da se primjenjuje od 1.01.2012. godine.

Pored implementacije primarne direktive, do kraja tekuće godine izvršiće se i inkorporiranje implementacionih akata. Sekundarna legislativa je pripremljena u okviru projekta IPA 2007.

Direkcija za javne nabavke je u saradnji sa SIGMA, od početka septembra 2011. održala deset treninga vezano za implementaciju novog Zakona.

U cilju podizanja nivoa transparentnosti, saglasno Zakonu, svakom potencijalnom ponuđaču omogućiće se **kompletan uvid u sistem javnih nabavki, koji će se odvijati preko Portala**. Na Portalu će se objavljivati: Plan javnih nabavki sa obrazloženjem, javni poziv, odluka o izboru najpovoljnije ponude, odluka o obustavljanju postupka javne nabavke, ugovori o zaključenim javnim nabavkama, aneksi ugovora. Na Portalu će biti objavljeni i obrasci, pravilnici, mišljenja o primjeni Zakona, program stručnog osposobljavanja i usavršavanja, izvodi iz sudske prakse, različite publikacije, bilteni.

Direkcija za javne nabavke je završila nacrt Strategije razvoja sistema javnih nabavki u Crnoj Gori 2011-2015., koja bi trebalo da se usvoji do polovine decembra tekuće godine. Ključne aktivnosti Strategije: plan harmonizacije zakonodavstva, jačanje institucionalnog okvira i administrativnih kapaciteta, uvođenje elektronskih javnih nabavki, podizanje nivoa javne svijesti i profesionalizacija u oblasti javnih nabavki (stručno osposobljavanja i usavršavanje).

4.3.2.6. Zakon o lobiranju

Skupština je 2. novembra 2011. usvojila Zakon o lobiranju, kojim se prvi put uvodi i reguliše institut lobiranja u Crnoj Gori i zaokružuje zakonski antikorupcijski okvir na nacionalnom nivou. Odredbama novog zakona utvrđuje se djelatnost lobiranja, sa jasnim pravilima kontrole. Normativno uređena djelatnost lobiranja, kao legitiman i poželjan vid uticaja na proces donošenja odluka koje su od interesa za zajednicu, obezbijediće punu transparentnost procesa, čime se onemogućava nezakonita lobistička djelatnost. Prema zakonskim rješenjima, lobista mora imati sertifikat za obavljanje tog posla.

4.3.2.7. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu

Skupština Crne Gore je 24. novembra donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu, kojim se uvodi institut zaštite zaposlenih u privatnom sektoru koji prijavljuju korupciju.

4.4. Upravljanje oduzetom imovinom

Po Rješenju Višeg suda u Bijelom Polju Ks.br.3/11 od 27. 07. 2011. godine, a koje se odnosi na imovinu optuženih Šarić i Lončar ukupna procijenjena vrijednost oduzete imovine iznosi 12. 483. 577,547 €.

Po Rješenju Višeg suda Bijelo Polje Ks.br.5/11 od 04. 08. 2011.godine a koje se odnosi na optužene Kalić Safet i Amina ukupna procijenjena vrijednost imovine iznosi 28.668.161,69

Uprava za imovinu je procjenu oduzete imovine po rješenjima Višeg suda u Bijelom Polju obavila u septembru mjesecu 2011 godine. Predmetna procjena obavljena je u skladu sa odgovarajućim odredbama sljedećih normativnih akata: Zakon o računovodstvu i reviziji, Međunarodni računovodstveni standard 39, Upustvo o načinu i postupku naknadne procjene vrijednosti hartija od vrijednosti, Zakon o privrednim društvima.

Zakon o staranju o privremeno i trajno oduzetoj imovini propisuje da procjenu vrijednosti oduzete imovine nadležni organ vrši prema njenoj tržišnoj vrijednosti u trenutku njenog preuzimanja, što znači da bi na dan preuzimanja Uprava za imovinu morala imati i procjenu. Shodno tome Uprava je krenula sa procjenom navedene imovine da bi u skladu sa zakonom na dan preuzimanja imala istu.

Uprava za imovinu je izučila rješenja zemalja u regionu i odlučila se da Vladi predloži model koji kombinuje rješenja zemalja iz okruženja, a u skladu je sa Zakonom o staranju o privremeno i trajno oduzetoj imovini.

5. BORBA PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA

Unaprijeđen je zakonski i strateški okvir i sprovedene aktivnosti na jačanju administrativnih kapaciteta. Takođe, ostvaren je napredak u istragama i sudskim procesima.

5.1. Strateški i institucionalni okvir

5.1.1. Vlada je donijela **Strategiju razvoja i funkcionisanja policije 2011- 2013.**, sa Akcionim planom za njenu implementaciju, kojim su definisani strateški prioriteti i ciljevi, kao i mjere za uspostavljanje savremene i efikasne organizacije, modernizaciju i razvoj policije u svim oblastima rada.

5.1.2. Uprava policije je u saradnji sa drugim bezbjednosnim strukturama, na osnovu prikupljenih operativnih podataka, izradila **Mapu organizovanog kriminala u Crnoj Gori**, sa podacima o najznačajnijim organizovanim kriminalnim grupama i njihovim članovima. U sklopu tvinnig projekta IPA 2010 "Policija vođena obavještajnim radom", koji je uspješno realizovan u saradnji sa Kriminalističko-obavještajnom službom Austrije, sprovedene su obuke za stratešku analizu. U okviru projekta izrađena je **Procjena prijetnje od organizovanog kriminala u Crnoj Gori**, čime su zaokružene aktivnosti na izradi ovog strateškog okvira, po standardima EU-OCTA.

Na osnovu preporuka eksperata EU, u saradnji sa Delegacijom EU u Crnoj Gori i uz finansijsku podršku TAIEX-a, Uprava policije je počela sa organizovanjem radionica, u cilju nastavka aktivnosti na razvoju i implementaciji modela upravljanja vođenog obavještajnim radom.

5.1.3. U toku su aktivnosti **Uprave policije** na uspostavljanju: Centralizovane organizacione jedinice za međunarodnu policijsku saradnju (ILECU); Jedinice za prikrivene isljednike; Centralizovane organizacione jedinice za borbu protiv droge, kao i povećanja broja izvršilaca na poslovima borbe protiv korupcije, organizovanog kriminala i finansijskih istraga.

U cilju centralizacije i objedinjavanja cjelokupne međunarodne policijske saradnje, kroz formiranje **Jedinice za međunarodnu policijsku saradnju (ILECU)**, pripremljen je prijedlog reorganizacije NCB INTERPOL-a. Novoformirana ILECU jedinica u Sektoru kriminalističke policije objedinjavaće dosadašnju operativnu saradnju posredstvom Interpola, Europola, SIRENA, FRONTEx-a, SECI centra, inostranih oficira za vezu i drugih službi. Za efikasno funkcionisanje ILECU jedinice, obezbijedena je neophodna komunikaciona oprema.

Uspostavljen je sistem fizičke i elektronske zaštite podataka u radu organizacione jedinice za međunarodnu policijsku saradnju. Do kraja 2011. godine planirano je usvajanje **ILECU strategije 2011-2014.**

5.2. Zakonski okvir

5.2.1. U pripremi je **Zakon o unutrašnjim poslovima**, koji će biti usaglašen sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj upravi, Zakonikom o krivičnom postupku (policijska ovlašćenja), i novim Zakonom o prekršajima. U toku je usaglašavanje Nacrta zakona sa pravnim aktima Savjeta Evrope i država članica EU vezanim za zaštitu podataka.

5.2.2. Skupština je 22. jula 2011. donijela **Zakon o DNK registru.**

5.3. REGIONALNA I MEĐUNARODNA SARADNJA

5.3.1. Na regionalnom i međunarodnom planu, Crna Gora je država ugovornica svih relevantnih međunarodnih ugovora i niza bilateralnih ugovora koji za predmet uređenja imaju **međunarodnu pravosudnu saradnju u krivičnim stvarima** i sve njene oblike.

Na planu bilateralne saradnje, Crna Gora je zaključila sljedeće ugovore o pravosudnoj saradnji:

- Srbija: Ugovor o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima, Ugovor o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima i Ugovor o izručenju sopstvenih državljana;
- Hrvatska: Ugovor o izručenju sopstvenih državljana, Ugovor o međusobnom izvršavanju odluka u krivičnim stvarima, a u pripremi su pregovori o zaključenju Ugovora o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima;
- BiH : Ugovor o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima i Ugovor o međusobnom izvršavanju odluka u krivičnim stvarima.
- Makedonija: Ugovor o izručenju, uskoro će otpočeti pregovori o zaključenju ostalih ugovora iz oblasti pravosudne saradnje;
- Kosovo: Vlada je utvrdila Platformu za vođenje pregovora o zaključenju seta ugovora o pravosudnoj saradnji.

Tokom Crnogorskog predsjedavanja Procesom saradnje u Jugoistočnoj Evropi, usvojena su dva značajna dokumenta: Strateški dokument za oblast pravde i unutrašnjih poslova i Strategija borbe protiv organizovanog kriminala, kojima se prvi put na regionalnom nivou regulišu određena pitanja. Crna Gora je od početka zagovarala multilateralni pristup ovom pitanju, koje, kao zajednički problem, traži i zajednički odgovor.

Istražna misija Evropske jedinice za pravosudnu saradnju EUROJUST posjetiće 20. decembra 2011. Crnu Goru, u cilju ocjene o stepenu zaštite ličnih podataka na osnovu koje će biti donijeta odluka o otvaranju pregovora o zaključenju ugovora između EUROJUST-a i Crne Gore.

5.3.2. Uprava policije aktivno učestvuje u sprovođenju sedam međunarodnih proaktivnih istraga u oblasti opšteg i ekonomskog organizovanog kriminala, koje se odnose na suzbijanje krijumčarenja akciznih roba, izvoz nafte i naftnih derivata, suzbijanje organizovanog vršenja krivičnih djela falsifikovanje novca i pranje novca. U oblasti suzbijanja narkotika, trenutno se sprovodi šest međunarodnih istraga sa policijskim službama zemalja regiona, zemalja Evropske unije i relevantnim međunarodnim organizacijama. U

septembru je otpočeo rad na dva nova predmeta "Foks" i "Swift", koji se realizuju u saradnji sa policijskim službama zemalja regiona, zemalja Evropske unije i relevantnim međunarodnim organizacijama.

Uprava policije aktivno učestvuje u regionalnom projektu SEPCA-e "Policija vođena obavještajnim radom u zemljama jugoistočne Evrope". Cilj je uvođenje policijskog modela vođenog kriminalističko-obavještajnim informacijama (ILP model), kao podrška istragama svih vidova kriminaliteta i strateškom planiranju. Uprava policije je pripremila Nacrt akcionog plana za razvoj i implementaciju modela upravljanje vođeno obavještajnim radom 2011-2012.

Uprava policije aktivno učestvuje u višekorisničkom IPA 2009 projektu "Saradnja u krivičnom pravosuđu: Zaštita svjedoka u borbi protiv organizovanog kriminala i terorizma".

Uprava policije je započela implementaciju tvining projekta IPA 2010 "Jačanje kapaciteta Uprave policije u borbi protiv krijumčarenja narkotika", u saradnji sa britanskom Agencijom za borbu protiv teških oblika organizovanog kriminala – SOCA.

Prijem Crne Gore u Međunarodnoj konferenciji o kontroli droga – IDEC, predstavlja konkretizaciju saradnje Uprave policije i Agencije za borbu protiv trgovine narkoticima Ministarstva pravde Sjedinjenih Američkih Država – DEA.

6. MEDIJI

U oblasti medjskih sloboda, preduzete su aktivnosti u cilju pune dekriminalizacije klevete i ograničavanja iznosa novčanih obeštećenja protiv novinara u parničnim postupcima, u skladu sa evropskim standardima i praksom Evropskog suda za ljudska prava.

6.1. Skupština je 22. juna 2011. usvojila **Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika**, kojim su dekriminalizovane uvreda i kleveta. Brisanjem iz Krivičnog zakonika, uvreda i kleveta ne postoje kao krivično djelo, već se za takva ponašanja satisfakcija ostvaruje isključivo pred sudom u građanskom postupku i predmet su samo građanske parnice.

6.2. Vrhovni sud Crne Gore donio je **Načelni pravni stav** da, ukoliko utvrdi da postoji osnov odgovornosti novinara i medija, sud odmjerava visinu pravične naknade zbog povrede prava ličnosti (ugleda, časti i dr.) vodeći računa o svim okolnosti konkretnog slučaja, a naročito o: značaju povrijeđenog dobra i posljedicama koje su iz toga proistekle, trajanju duševnih bolova, cilju kome služi naknada nematerijalne štete, kao i tome da visina dosudjene naknade po pravilu treba da bude u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava, te da dosudjena naknada ne bude u iznosu koji bi obeshrabrujuće uticao na novinare i medije u obavljanju njihove uloge u očuvanju demokratskih vrijednosti društva.

Takođe, pri Vrhovnom sudu je formirano **Odjeljenje za praćenje prakse Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP)**, sastavljeno od trojice iskusnih sudija Vrhovnog suda.

Sudski savjet je u julu 2011. dobio status posmatrača u mreži sudskih savjeta EU.

U septembru 2011. uspostavljen je **interaktivan dijalog između ESLJP u Strazburu i Vrhovnog suda Crne Gore** u pogledu primjene prakse ESLJP. Jedan crnogorski sudija, koji je u registru ESLJP, direktno je uključen u pripremi predmeta za ESLJP.

Predsjednik Vrhovnog suda Crne Gore je u oktobru 2011. dobio status posmatrača u mreži vrhovnih sudova država članica EU, što će omogućiti bolje upoznavanje sa evropskom praksom i doprinijeti njenoj efikasnijoj primjeni u Crnoj Gori.

Načelni pravni stav Opšte sjednice Vrhovnog suda implementiran je u presudi ovog suda, donijetoj povodom izjavljene revizije tužioca protiv pravosnažne presude u predmetu Osnovnog suda u Podgorici.

Nakon usvajanja Načelnog pravnog stava, instancioni sudovi su utvrdili da je većina tužbenih zahtjeva neosnovana, i kao takve ih odbacili.

U manjem broju predmeta za koje su instancioni sudovi utvrdili da su osnovani, **dosuđeni iznosi naknada su znatno niži** – maksimalno dosuđeni iznos ne prelazi 4.000 eura, pri čemu se bilježi trend smanjenja nivoa dosuđenih naknada, koje se uglavnom odnose na nematerijalnu štetu zbog povrede profesije.

Prepoznajući značaj civilnog sektora u izgradnji demokratskog društva i poštovanju ljudskih prava, kao i međunarodnih misija i organizacija, Vrhovni sud Crne Gore uspostavio je saradnju kroz potpisane memorandume sa Centrom za demokratiju i ljudska prava i AIR-e Centrom iz Londona, Inicijativom mladih za ljudska prava koja saradjuje sa East West Management institutom, NVO Juventas, NVO Centar za monitoring, CEMI, kao i sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori. Sve ove organizacije **sprovode projekte monitoringa rada sudova**, redovno informišući crnogorsku javnost o svojim zapažanjima, nedostacima i ostvarenim rezultatima. Njihovi izvještaji će doprinijeti sudskoj vlasti da na vrijeme detektuje pozitivnosti i negativnosti i posebno odgovornijem vršenju sudijske funkcije.

Međunarodna saradnja je veoma značajan segment u funkcionisanju nacionalnog sudskog sistema, zato je u ovoj godini uspostavljena saradnja sa Vrhovnim sudom Austrije, Slovenije, Litvanije, Narodne Republike Kine, Republike Turske i Vrhovnim sudom Madjarske.

6.3. Svjesni važnosti poštovanja i jačanja medijskih sloboda i slobode izražavanja, Vlada je opredijelila pomoć elektronskim (4,4 mil.€) i štampanijim medijima (0,9 mil.€). Takođe, polazeći od značaja medijske samoregualcije za unaprijeđivanje etičkih i profesionalnih standarda, i potrebe što skorijeg konstituisanja Novinarskog samoregulatornog tijela, definisan je predlog trogodišnjeg modela održivog finansiranja ovog tijela.

6.4. Nadležni organi istražuju slučajeve nasilja i zastrašivanja usmjerene protiv novinara. Redovno se prate i ažuriraju izvještaji o stanju u predmetima koji su u toku kod sudova u Crnoj Gori, koji se odnosi na krivične predmete zbog krivičnih djela sa elementima nasilja nad novinarima. Takođe, i Pregled stanja predmeta o naknadi štete zbog povrede ugleda, časti ili prava ličnosti putem medija, koji su u radu kod sudova 2010. i 2011. godine.

6.5. Redovno se sprovode Programi obuke za sudije i tužioce u oblasti slobode izražavanja i primjene prakse Evropskog suda za ljudska prava, kao i u vezi sa primjenom Evropske Konvencije o ljudskim pravima sa posebnim osvrtom na pravo na pravično suđenje i slobodu izražavanja. U skladu sa uspostavljenom mjesečnom praksom, Centar za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije u saradnji sa AIRE Centrom iz Londona, svim sudovima i tužilaštvima u Crnog Gori, kao i svim sudijama Ustavnog suda Crne Gore, distribuirala biltene "Ljudska prava u Evropi", koji obuhvataju sažetke najnovijih presuda Evropskog suda za ljudska prava, sa kratkim komentarima.

7. SARADNJA SA CIVILNIM DRUŠTVOM

Ostvaren je značajan napredak u saradnji Vlade i NVO i daljem unapređenju zakonodavnog i institucionalnog okvira. Značajno je povećano i učešće civilnog sektora u procesu izrade zakona i programskih dokumenata.

7.1. Savjet za saradnju Vlade i nevladinih organizacija je konstituisan 25. januara 2011., kao nezavisno savjetodavno tijelo, koje redovno razmatra pitanja koja se odnose na civilno društvo.

7.2. Skupština je 22. jula 2011. donijela **Zakon o nevladinim organizacijama**. Novim zakonom, koji je utemeljen na poštovanju odredbi međunarodnih dokumenata i prakse Evropskog suda u pogledu prava i slobode udruživanja, regulišu se uslovi za osnivanje NVO i način vođenja evidencija, uspostavlja se jedinstveni način finansiranja iz javnih fondova i kriterijumi za racionalnu raspodjelu, kao i kontrola trošenja dodijeljenih sredstava. Donošenjem Zakona značajno je unaprijeđen normativno-pravni okvir za razvoj i djelovanje nevladinog sektora.

Na osnovu Zakona o državnoj upravi, pripremljeni su nacrti **Uredbe o bližem načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija i Uredbe o postupku i načinu sprovođenja javne rasprave u procesu pripreme zakona**. Ova materija se po prvi put u Crnoj Gori normativno uređuje, čime se saradnja Vlade i nevladinih organizacija u konsultativnom procesu pripreme akata, reguliše na jasan, otvoren i demokratski način. Donošenje ovih uredbi se očekuje do kraja decembra ove godine.

Ažuriran je elektronski registar nevladinih organizacija, dok će se njegovo objavljivanje na sajt ministarstva izvršiti kada se za to stvore tehnički uslovi. Uz ekspertsku podršku OEBS-a, u toku je izrada **Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja registra NVO**.

Vlada je 16. juna 2011. usvojila **Analizu modela finansiranja nevladinih organizacija iz javnih fondova**, koju je prethodno usvojio Savjet za saradnju Vlade Crne Gore i nevladinih organizacija.

Vlada je 7. jula 2011. donijela **Uredbu o kriterijumima za utvrđivanje korisnika i načinu raspodjele dijela prihoda od igara na sreću**. Vlada je imenovala i novu Komisiju za dodjelu sredstava od igara na sreću.

Konkurs za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću zaključen je 5. oktobra. U toku je proces razmatranja prispjelih aplikacija.

7.3. Svjesni doprinosa civilnog društva i poštujući načelo participativne demokratije, Vlada je donijela odluku o objavljivanju materijala sa svojih sjednica. Nacionalna komisija za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije je otvorila za javnost svoje sjednice.

7.4. Kontakt osobe za saradnju sa NVO imenovane su u svim ministarstvima i većini državnih organa. Unaprijeđen je proces konsultacija i učešća NVO u izradi akata i donošenju javnih politika. Značajno je povećano učešće organizacija civilnog društva u sistemskom dijalogu sa Vladom, uz povećanje transparentnosti, broja i kvaliteta konsultativnih razgovora, i redovne prezentacije i razmjene važnih dokumenata i informacija. Takođe, značajno je povećan broj zajedničkih inicijativa državnih institucija koje se bave zaštitom ljudskih prava i sloboda i organizacija civilnog društva, sa ciljem unapređenja zaštite prava osoba koje pripadaju najugroženijim grupama: Romi, Aškaliji, Egipćani, izbjeglice i raseljena lica, osobe sa invaliditetom i LGBT populacija.

Ministarstvo pravde, Zavod za izvršenje krivičnih sankcija NVO "Akcija za ljudska prava" zaključili su Sporazum o saradnji na projektu "Monitoring poštovanja ljudskih prava u ustanovama zatvorenog tipa u Crnoj Gori". Cilj projekta je monitoring i unapređenje ljudskih prava, posebno prava na zabranu mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja u zatvorima i drugim institucijama zatvorenog tipa u Crnoj Gori. Akcija za ljudska prava je nosilac projekta, koji izvodi sa partnerskim organizacijama Centrom za anti-diskriminaciju EKVISTA, Centrom za građansko obrazovanje (CGO), Sigurnom ženskom kućom,

Beogradskim centrom za ljudska prava i Letonskim centrom za ljudska prava. Projekat finansiraju Evropska Unija i Ambasada Savezne Republike Njemačke.

Značajno je unaprijeđena saradnja Ombudsmana sa nevladinim organizacijama koje se bave ljudskim pravima. Komunikacija je intenzivna i gotovo svakodnevna. Realizuju se zajednički projekti u oblasti zaštite ljudskih prava, kao i obuke službenika Institucije i članova nevladinih organizacija. Preduzimaju se i pojedinačne zajedničke aktivnosti. Razmjenjuju se informacije i izvještaji. Sve ove aktivnosti povećale su prisutnost Ombudsmana u javnosti i njegovu prepoznatljivost kao adrese na koju se građani mogu obratiti. (U prvih 6 mjeseci Institucija je primila 420 pritužbi).

7.5. U cilju jačanja uloge NVO na lokalnom nivou i njihovom partnerstvu sa lokalnim samoupravama, uz pomoć međunarodnih partnera, u toku sa aktivnosti na definisanju mehanizama i modela učešća građana u vršenju javnih poslova i finansiranja NVO iz lokalnih izvora.

7.6. Realizovan je projekat **Nacionalna konvencija o evropskoj integraciji Crne Gore**, čiji su nosioci NVO Evropski pokret u Crnoj Gori i Slovačka asocijacija za spoljnu politiku, uz podršku vlada i parlamenata Crne Gore i Slovačke. Suština ovog projekta je kreiranje sinergetskog efekta svih društvenih snaga u Crnoj Gori, sa ciljem jačanja društvenog konsenzusa i dijaloga u okviru procesa evropske integracije. Održane su tri sesije sve četiri radne grupe: vladavina prava; reforma javne administracije; vlada i civilno društvo; EU fondovi i jačanje konkurentne ekonomske pozicije Crne Gore. Kopredsjedavajući u svim radnim grupama bili su po jedan predstavnik državnih organa i civilnog sektora. Druga konferencija Nacionalne konvencije na kojoj su prezentovani zaključci i preporuke četiri radne grupe održana je 19. jula 2011. Na bazi usvojenih zaključaka i preporuka preduzimaju se dalje aktivnosti.

8. LJUDSKA PRAVA

Kontinuirano se preduzimaju aktivnosti na unapređenju i efikasnom sprovođenju antidiskriminatorskog zakonskog okvira i politika.

8.1. Strateški i institucionalni nivo

Vlada je 30. juna 2011. godine usvojila **Strategiju zaštite od nasilja u porodici za period 2011-2015.**, koja sadrži ciljeve i aktivnosti za unaprjeđenje socijalne i druge zaštite. U izradi Strategije učestvovali su i predstavnici NVO sektora koji se bave problematikom zaštite od nasilja u porodici, dok su ekspertsku podršku pružili predstavnici UNICEF-a, UNDP-a i OEBS-a.

Vlada je 7. jula 2011. usvojila **Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave, sa predlogom mjera.**

Sprovedena su istraživanja, obuke i medijske kampanje o zakonskim rješenjima i politici zaštite od diskriminacije.

Istraživanje o stavovima građana prema najranjivijim grupama je pokazalo da su tri grupacije koje, na nivou opšte procjene, trpe najviši stepen diskriminacije: Romi, lica sa invaliditetom i LGBT osobe.

U okviru programa **"Ostvarivanje ljudskih prava"** koji se realizuje uz podršku Misije OSCE u Crnoj Gori i NVO "CEDEM", Ministarstvo za ljudska i manjinska prava realizuje niz aktivnosti koje se odnose na edukaciju državnih službenika (inspekcije i policija), nosilaca pravosudnih funkcija (sudije, tužioci, organi za prekršaje), i drugih nezavisnih organizacija iz oblasti zaštite ljudskih prava o osnovama antidiskriminacije. U

sklopu navedenog programa realizuje se i medijska kampanja, koja je otpočela krajem maja. Dio medijske kampanje (brošure, bilbordi i sl.) urađen je i na albanskom jeziku za teritoriju opština Ulcinj i Plav i Gradske opštine Tuzi. Tema kampanje su tri ključna oblika diskriminacije: diskriminacija osoba sa invaliditetom, diskriminacija LGBT populacije i diskriminacija po osnovu pola.

Vlada je 28. jula 2011. donijela Odluku o formiranju **Savjeta za zaštitu od diskriminacije**, sa predsjednikom Vlade na čelu. Članovi Savjeta su resorni ministri i šest predstavnika nevladinih organizacija koje se bave zaštitom i promocijom ljudskih i manjinskih prava, zaštitom od diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije, kao i zaštitom od diskriminacije u oblasti obrazovanja i rada. Savjet će donijeti programski dokument za borbu protiv diskriminacije, koji će obuhvatiti zaštitu prava lica sa invaliditetom, žrtava porodičnog nasilja, pripadnika RAE i LGBT populacije.

U Kabinetu Predsjednika Vlade u septembru je imenovan savjetnik za pitanja antidiskriminacije.

Zaštita prava LGBT osoba

Uprava policije potpisala je 23. juna 2011. sa NVO "LGBT Forum Progres" Sporazum o razumijevanju i saradnji, koji predviđa razvijanje bliske komunikacije i saradnje sa Upravom policije po pitanju zaštite prava LGBT osoba i osiguranja bezbjednosti lokacija i prostora u kojima se odvija njihov socijalni život, uključujući i mjere na planu obrazovanja, stručnog osposobljavanja i zapošljavanja kvalifikovanih LGBT osoba u policijskoj organizaciji.

Vlada je 2-3. septembra 2011. organizovala međunarodnu konferenciju "Ka Evropi, ka jednakosti" u saradnji sa Međunarodnom akademskom konferencijom "Pravda na Balkanu, jednakost za seksualne manjine", Institutom Williams Pravnog fakulteta Univerziteta u Kaliforniji, Odsjekom za sociologiju Univerziteta u Lundu u Švedskoj i Evropskom komisijom za pravo seksualne orijentacije, pod pokroviteljstvom Ambasade Kraljevine Holandije. Riječ je o prvoj konferenciji posvećenoj ovoj temi, čiji je domaćin jedna vlada u regionu Zapadnog Balkana. Učestvovali su eksperti iz oblasti ljudskih prava iz EU, SAD, Kanade, a treninge u okviru konferencije pohađali su pripadnici policije, tužioci, predstavnici Ministarstva pravde i drugih organa.

Crna Gora je izabrana da bude prva zemlja korisnik projekta Savjeta Evrope "Borba protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta, uz obrazloženje da je naša zemlja iskreno i trajno posvećena rješavanju problema diskriminacije LGBT osoba, koji je prepoznat širom Evrope. Projekat se realizuje od 1. septembra 2011. do 31. decembra 2013., i obuhvata niz aktivnosti na podizanju svijesti među kreatorima politike i donosiocima odluka, pravosudnim strukturama i državnim institucijama i tijelima o zabrani diskriminacije LGBT lica. U projektnom periodu biće analizirano nacionalno zakonodavstvo u ovoj oblasti, kao i razmotrena potreba za unaprjeđenje postojeće i izradu nove regulative, uz razmjenu iskustva iz uporednih sistema.

U skladu sa opredjeljenjem Vlade da kontinuirano radi na unaprjeđenju i afirmaciji antidiskriminatorske politike u Crnoj Gori, i da kroz konkretne aktivnosti utiče da se unaprijedi zaštita ljudskih prava i sloboda, a crnogorski društveni ambijent učini tolerantnijim, potpredsjednik Vlade i ministar pravde Duško Marković se 14. oktobra 2011. sastao se sa predstavnicima civilnog društva posvećenim promociji i zaštiti ljudskih prava LGBT osoba. Cilj sastanka je bio uspostavljanje institucionalne i programske saradnje između Vlade i NVO na planu jačanja sistema antidiskriminacije pripadnika LGBT populacije. Vlada Crne Gore je već počela da relazuje obaveze preuzete na sastanku, obrazujući Radni tim za izradu programskog dokumenta za borbu protiv homofobije sa akcionim planom, Stručnu radnu grupu za pripremu Analize pravnih propisa sa

aspekta LGBT prava i Stručnu radnu grupu za pripremu Analize ljudskih LGBT prava u udžbenicima u okviru obrazovnog sistema Crne Gore.

Saradnja koja je na sastanku dogovorena biće formalizovana potpisivanjem Memoranduma o saradnji nadležnih ministarstava i onih organizacija civilnog društva koje se bave promocijom i zaštitom ljudskih prava LGBT osoba.

Takođe, potpredsjednik Vlade Duško Marković i izvršni direktor LGBT Foruma Progres Zdravko Cimbalević potpisali su zajedničku izjavu, u kojoj se navodi da je prva Povorka ponosa istorijski važan događaj, koji treba da potvrdi sposobnost države Crne Gore da prihvata i njeguje ravnopravnost, kao i da važnost ovog događaja traži odgovornost, profesionalizam i visoku posvećenost kako na strani organizatora tako i Vlade. LGBT Forum Progres, kao prva nacionalna vidljiva LGBT organizacija, i Vlada Crne Gore će zajednički procijeniti optimalno povoljan trenutak za održavanje Povorka ponosa. Vlada će pružiti podršku i blagovremeno uzeti učešće u radu Organizacionog odbora, na nivou koji će omogućiti kvalitetno donošenje odluka. Takođe, Vlada će uraditi sve da Povorka ponosa bude prepoznata kao dostojanstven i ozbiljno pripremljen i realizovan događaj, kojim će država Crna Gora potvrditi svoj demokratski kapacitet i privrženost poštovanju ljudskih prava. Kroz promovisanje podrške i političkim prisustvom Vlada će doprinijeti većoj vidljivosti i prihvaćenosti LGBT zajednice kao i unaprjeđenju ukupne tolerancije prema njoj.

Unaprjeđenje položaja RAE populacije

Poboljšana je situacija na planu **socijalne inkluzije RAE populacije**. U Podgorici je u organizaciji Evropske komisije i Vlade Crne Gore, 28. aprila 2011. održana radionica "Socijalna inkluzija Roma". U skladu sa operativnim zaključcima sa radionice, realizovane su sljedeće aktivnosti:

Civilna registracija

- Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o crnogorskom državljanstvu, koji je usvojen krajem marta 2011. godine, propisano je da lica koja imaju prebivalište u Crnoj Gori prije 3. juna 2006. godine, zahtjev za sticanje crnogorskog državljanstva prijemom pod olakšanim uslovima mogu podnijeti do 31. jula 2012. godine (raniji rok je bio 5. maj 2011. godine).

Takođe, krajem maja 2011. je donijet Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ličnoj karti, kojim je propisano da lična karta izdata po ranijim propisima važi do isteka roka važenja, a najduže do 31. jula 2012. godine (raniji rok važenja je bio određen do 22. juna 2011. godine).

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o crnogorskom državljanstvu, koji je u kontekstu izbornog zakona, donešen 8. septembra 2011., predviđeno je rješenje za građane kojima je otežano dobijanje otpusta iz drugih državljanstava. Državljanin republike bivše SFRJ koji ima prijavljeno prebivalište u Crnoj Gori najmanje dvije godine prije 3. juna 2006. godine i ličnu kartu izdatu u skladu sa zakonom o ličnoj karti koji je važio u trenutku izdavanja, može steći crnogorsko državljanstvo prijemom ukoliko do podnošenja zahtjeva nije odjavljivao prebivalište iz Crne Gore i ako ispunjava druge uslove predviđene zakonom. Zahtjev za prijem u crnogorsko državljanstvo se može podnijeti nadležnom organu najkasnije do 31. januara 2012. godine.

- Crna Gora obezbjeđuje finansijsku podršku licima RAE populacije u pokrivanju troškova administrativnih taksi radi dobijanja otpusta iz ranijeg državljanstva. Sredstva se uplaćuju Romskom nacionalnom savjetu. Sredstva za ovu namjenu opredjeljuju se iz fondova za implementaciju Strategije za poboljšanje položaja RAE populacije. U 2010. godini je izdvojeno 85.000 eura, a u 2011. 90.000 eura.

- Vlada Crne Gore je sa Vladom Republike Kosova 29. juna 2011. zaključila Sporazum o naknadnom upisu interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori u osnovne registre i registar državljana Republike Kosova.
- U okviru Sarajevskog procesa - Beogradske inicijative, Crna Gora je koodinirala Radnu grupu za olakšavanje pribavljanja dokumenata za raseljena i interno raseljena lica u njihovim državama porijekla.
- Vlada Crne Gore je 6.oktobra 2011. godine utvrdila Prijeelog Zakona o dopunama Zakona o strancima, kojim se propisuje da raseljena i interno raseljena lica zahtjev za dobijanje statusa stranca sa stalnim nastanjenjem mogu podnijeti do 31.12.2012.godine. Skupština Crne Gore je ovaj Zakon donijela 1. novembra 2011., po skraćenom postupku.

Imajući u vidu značajan broj interno raseljenih lica smještenih u kampu Konik koja još uvijek nijesu pokrenula postupak za dobijanje statusa stranca sa stalnim nastanjenjem, Ministarstvo unutrašnjih poslova je u prostorijama Doma 25.maj na Koniku instaliralo radne stanice, u kojima se vršilo zapremanje zahtjeva za dobijanje statusa stranca sa stalnim nastanjenjem za ovu populaciju. Kancelarija upravno-unutrašnjih poslova Ministarstva je počela sa radom 28. septembra i bila je otvorena do 7.novembra 2011. Podnijeto je 64 zahtjeva interno raseljenih lica za stalno nastanjenje.

Obrazovanje

- Ministarstvo prosvjete i sporta, u koordinaciji sa Zavodom za školstvo, kroz edukacije nastavnog i vaspitnog kadra stvara povoljan ambijent i uslove za integraciju i socijalizaciju romske djece. Za nastavnike su organizovani seminari: Indeks za inkluziju (35 nastavnika); Mir i tolerancija (32 nastavnika); Razvoj kritičkog mišljenja (18 nastavnika); Obrazovanje za socijalnu pravdu - Protiv stereotipa i predrasuda (25 nastavnika); Inovativne metode u obrazovanju za integraciju Roma (12 nastavnika), i dr.

Zavod za školstvo - Odsjek za kontinuirani i profesionalni razvoj je u Katalogu programa za školsku 2011/2012. godinu ponudio sljedeće programe: "Integracija romske djece u osnovne škole-podrška inkluziji" i "Vrtić kao porodični centar za romsku djecu - podrška inkluziji", kao i niz drugih koji doprinose procesu socijalne inkluzije.

- Za školsku 2011/2012. godinu za nastavak programa stipendiranja romskih studenata i srednjoškolaca obezbjeđena su sredstva u iznosu od 80.933,00 eura. Sa Fondacijom za stipendiranje Roma potpisan je ugovor o realizaciji ovog programa.
- Centar za stručno obrazovanje je na zahtjev Zavoda za zapošljavanje uradio standarde zanimanja i programe obuke za potrebe projekta "Stvaranje jednakog pristupa radnim mjestima za RAE populaciju".
- Potpisan je Memorandum o saradnji između Crvenog krsta Crne Gore i Ministarstva prosvjete i sporta Crne Gore, s ciljem da se podstakne uključivanje djece RAE populacije nastanjene u Kampu Konik I i II u sistem vaspitanja i obrazovanja. Od školske 2008/09. godine, Ministarstvo prosvjete i sporta, u saradnji sa Crvenim krstom Crne Gore, realizuje aktivnosti desegregisanog obrazovanja romske populacije iz Kampa Konik. Ministarstvo za ovu djecu obezbjeđuje besplatne udžbenike i prevoz do gradskih škola. Memorandum predstavlja osnov za nastavak aktivnosti.

- U okviru projekta "Međusektorska Inicijativa na prevenciji bolesti i posebno obrazovanje za raseljene Rome/kinje na Koniku", čiji je nosilac Crveni krst Crne Gore, a Centar za stručno obrazovanje partner u njegovom sprovođenju, realizovan je program elementarnog funkcionalnog opismenjavanja, koji je pohađalo 30 polaznika/ca. Program je uspješno završilo 28 polaznika/ca.
- Obezbjedeana su finansijska sredstva za realizaciju programa Ministarstva prosvjete i sporta "Obezbjedivanje besplatnih udžbenika i školskog pribora za učenike RAE populacije u I, II i III razredu osnovne škole školske 2011/2012. godine", u iznosu od 33.387,50 eura. Dodjelom besplatnih udžbenika RAE djeci koja polaze u I i ostale razrede osnovne škole uvećaće se njihove šanse za uspjeh tokom školovanja, kao i redovnost u pohađanju nastave.
- Dopunska nastava za učenike RAE populacije u Osnovnoj školi "Božidar Vuković Podgoričanin" obavlja se kontinuirano. Ovim vidom nastave obuhvaćeno je 160 učenika. Škola je uradila dopunu programa za I, II i III razred iz Crnogorskog jezika i književnosti, prirode i društva i muzičke kulture sadržajima iz romske književnosti, istorije, tradicije i muzičke kulture.
- Izrađena je brošura o pravima djeteta na crnogorskom, albanskom i romskom jeziku. Radionice o pravima djeteta, koje su vođene trojezično, održane su u nekoliko crnogorskih opština. Na ovim radionicama distribuirano je oko 500 primeraka "Albuma dječijih prava", i informisano preko 800 učenika o pravima djeteta.
- U toku je Projekat "Studentski volonterizam – od desegregacije do kvalitetne integracije romskih učenika". Projekat je počeo u martu 2011. i trajaće do decembra 2012.
- Projekat "Uključivanje Roma, Aškalija i Egipćana u gradske škole" podniet je na odobravanje Romskom obrazovnom fondu (REF). Projektom je predviđen program pripreme za upis u osnovnu školu i predškolsku ustanovu i Program psihosocijalne podrške za djecu predškolskog uzrasta.
- Ministarstvo prosvjete i sporta je kroz program IPA 2010 uključeno u Projekat "Reforma sistema socijalne zaštite i brige o djeci: Unaprjeđenje socijalne inkluzije" kroz Komponentu 1 "Inkluzivno obrazovanje".
- U saradnji sa UNHCR, otpočela je kampanja "Okreni list", sa ciljem promocije prava RAE učenika na obrazovanje. Za prvi ciklus nastave, za 678 učenika RAE populacije obezbijedeani su besplatni kompleti udžbenika, u skladu sa implementacijom Strategije za poboljšanje položaja RAE populacije u CG koju realizuje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Ministarstvo prosvjete i sporta.
- Uz podršku Romskog obrazovnog fonda (REF) realizovana je studijska posjeta Mađarskoj "Moving out of segregation: Roma support program". Predstavici Ministarstva prosvjete i sporta, Zavoda za školstvo, gradskih škola u kojima se sprovode program desegregacije, predstavnici Romskih NVO, Filozofskog fakulteta u Nikšiću, Pedagoškog centra Crne Gore upoznali su se sa mađarskim obrazovnim sistemom i nacionalnom politikom koja se odnosi na obrazovanje Roma, praktičnim rješenjima desegregacije usmjerenim na njihovu integraciju.
- Institut za medije Crne Gore od 3. oktobra 2011. godine realizuje petomjesečnu novinarsku školu za pripadnike romske populacije u Crnoj Gori, koja je podržana od strane Fonda za otvoreno društvo, Ambasade SAD u Podgorici i Fonda za aktivno građanstvo. U program je uključeno 10 (deset) nezaposlenih lica romske nacionalnosti, sa završenim IV stepenom stručne spreme, iz Podgorice i Nikšića. S ciljem da podstakne i doprinese uspješnosti programa novinarske škole i povećanja

zapošljivosti polaznika programa nakon njegovog završetka, Zavod za zapošljavanje Crne Gore je podržao realizaciju ovog projekta, kroz finansiranje stimulativnih stipendija za sve polaznike tokom trajanja programa.

Zapošljavanje

- U okviru Plana zapošljavanja pripravnika sa visokim obrazovanjem u državnim organima, koji je Vlada usvojila 16. juna 2011., Uprava za kadrove i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava zaduženi su da u postupku zapošljavanja pripravnika obezbijede zapošljavanje svih pripadnika romske populacije koji su stekli visoko obrazovanje.

U okviru zapošljavanja pripadnika romske populacije kroz mjere afirmativne akcije, u avgustu i septembru su u Generalnom sekretarijatu Vlade i Ministarstvu vanjskih poslova i evropskih integracija počeli da rade dva njihova pripadnika.

- Zavod za zapošljavanje Crne Gore evidenciju nezaposlenih lica ne vodi po etničkoj pripadnosti, ali je zbog potreba projekta "Dekada za uključanje Roma", izvršena izmjena u aplikaciji, čime je omogućeno pretraživanje evidencije po tom osnovu. Izjašnjavanje nezaposlenih o etničkoj pripadnosti nije obavezno, već je isključivo dobrovoljno. Preko 90% registrovanih Roma i Egipćana čine lica bez zanimanja i stručne spreme, dok samo 7,5% pripada aktivnim tražiocima zaposlenja, što znači da se javljaju u propisanom roku i da žele učešće u mjerama aktivne politike zapošljavanja. Savjetnici za zapošljavanje u biroima rada kroz razne vidove animacije motivišu pripadnike RAE populacije da se prijave na evidenciju biroa rada i uzmu učešća u mjerama i programima aktivne politike zapošljavanja, koji mogu pomoći u podizanju stepena njihove zapošljivosti i uključivanja u legalne tokove tržišta rada. U tom cilju, obilaze romska naselja, održavaju tribine, ostvaruju saradnju sa lokalnom zajednicom i romskim NVO organizacijama, putem medija informišu i animiraju romsku populaciju.
- Kroz program javnih radova u 2009. 2010. i prvoj polovini 2011. zaposleno je 170 pripadnika RAE populacije (u prvoj polovini 2011, 42 pripadnika RAE), bez zanimanja i stručne spreme.
- U okviru projekta "Stvaranje jednakog pristupa radnim mjestima za RAE populaciju", programom osposobljavanja obuhvaćeno je 48 lica pripadnika RAE populacije (žena 19 ili 39,5%), koji su se obučavali za zanimanja sobarica, higijeničarka, komunalni higijeničar, keramičar i pomoćni radnik u voćarstvu i vinogradarstvu. Od ukupnog broja obučanih lica zaposlilo se 18 (32%). Osim zapošljavanja, pozitivni efekti ovog projekta su i povećana motivacija poslodavaca za zapošljavanjem pripadnika RAE populacije, sprječavanje diskriminacije i stvaranje jednakog pristupa tržištu rada, uspostavljanje socijalnog partnerstva.
- Zavod za zapošljavanje Crne Gore posebnu pažnju poklanja saradnji sa poslodavcima kada je u pitanju zapošljavanje lica romske i egipćanske nacionalnosti. U tom smislu, za lica koja uspješno završe neki od programa obrazovanja i osposobljavanja, Zavod po principu afirmativne akcije posreduje u nalaženju zaposlenja, sezonskim poslovima i kod uključivanja u programe javnih radova.
- Uredba o subvencijama za zapošljavanje određenih kategorija nezaposlenih lica, koju je Vlada donijela 17. marta 2011. jedan je od načina dodatnog animiranja poslodavaca da u većoj mjeri zapošljavaju pripadnike RAE populacije. Za ova lica Zavod za zapošljavanje plaća doprinose za obavezno socijalno osiguranje na zarade (doprinos za penzijsko-invalidsko osiguranje, doprinos za zdravstveno osiguranje i doprinos za osiguranje od nezapsolenosti) i doprinos za Fond rada, kao i porez na dohodak fizičkih lica -80% (koji je prihod budžeta Crne Gore).

- U skladu sa Zakonom o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti, trenutno 17 nezaposlenih lica, pripadnika RAE populacije, ostvaruje pravo na novčanu naknadu.

Socijalna i zdravstvena zaštita

- Redovno se prati ostvarivanje prava na socijalnu i dječju zaštitu, zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, zapošljavanje raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II. Tokom informativnih kampanja ova lica se upoznaju sa načinom ostvarivanja navedenih prava u Crnoj Gori.
- U toku je izmjena i dopuna Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti, kojim će se omogućiti pristup ovim pravima domicilnoj i raseljenoj RAE djeci.
- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Ministarstvo kulture i Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima sprovode medijsku kampanju sa ciljem suzbijanja prosjačenja, pogotovu romske djece. Televizijski spotovi se emituju na javnom servisu i komercijalnim emiterima od 10. juna 2011. godine.
- Vlada je 30. juna 2011. godine usvojila Strategiju zaštite od nasilja u porodici 2011-2015.
- U okviru implementacije Strategije za poboljšanje položaja RAE populacije, u oblasti socijalne i dječje zaštite i unaprjeđenja zdravlja, dodijeljena su sredstva za realizaciju tri projekta u 2011. godini, u iznosu od 16. 940 eura.

Stambeno pitanje

- Pripremljen je projektni zadatak za IPA 2011 za Kamp Konik I i II za izgradnju 90 stambenih jedinica, u vrijednosti od oko 3.000.000 miliona €. Vlada Crne Gore je obezbijedila sredstva u iznosu od 100.000,00€ za izradu glavnog građevinskog projekta.

U cilju zatvaranja Kampa Konik, Glavni Grad je odredio da se zona A i dio zone B u ukupnoj površini od oko 130.000m² jedinstveno planski razradi. U toku je izmjena Detaljnog urbanističkog plana za područje Kampa Konik, čije se usvajanje očekuje do kraja 2011 godine.

- Sprovedeno je i istraživanje o potrebama raseljenih i interno raseljenih lica smještenih u nezvaničnim kolektivnim centrima na teritoriji Crne Gore. Istraživanje je urađeno u saradnji sa UN agencijama i OSCE-om, i ono predstavlja osnovu za predlaganje projekata za rješavanje stambenih potreba najugroženijih kategorija raseljenih i interno raseljenih lica u sklopu Sarajevskog procesa- Beogradska inicijativa.
- U ovoj godini je finansijski podržana NVO "Susreti"- Nikšić za realizaciju projekta "Pomoć pripadnicima RAE za opremanje stanova". Projekat se odnosi na nabavku neophodnih aparata (šporet, namještaj...) za 9 stanova romskih porodica u opštini Nikšić.

Ostala pitanja - opšte preporuke

- U 2011. nastavljena je finansijska podrška Romskom savjetu od strane Ministarstva za ljudska i manjinska prava, koja je je u prvih šest mjeseci 2011. iznosila 24.996 eura;
- Predstavnici romskih nevladinih organizacija i Romskog savjeta su uključeni u rad Komisije za praćenje implementacije Strategije za poboljšanje položaja RAE populacije u Crnoj Gori 2008 -2012. Komisija je donijela Odluku o izboru osam projekata i izvršila raspodjelu dijela sredstava za 2011. godinu, na osnovu sprovedenog javnog konkursa, u ukupnom iznosu od 230.260,50 eura.

U toku je izrada Strategije za poboljšanje položaja RAE populacije u Crnoj Gori 2012-2016.

- Povodom obilježavanja 8. aprila Svjetskog dana Roma, pušten je u rad "Romski radio", finansiran od strane Vlade Crne Gore.
- Vlada 28. jula donijela Strategiju za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II (2011-2015.). Predviđena su dva načina trajnog rješavanja ovih pitanja: integracija i dobrovoljni povratak u mjesta porijekla.
- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je obezbjedilo prevod najznačajnijih propisa na romski jezik.

Prava osoba sa invaliditetom

- Nastavljene su aktivnosti na realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za integraciju osoba s invaliditetom u Crnoj Gori za 2010/11.
- Ministarstvo rada i socijalnog staranja potpisalo je sa NVO Akcija za ljudska prava Sporazum o saradnji za sprovođenje projekta "Monitoring poštovanja ljudskih prava u institucijama zatvorenog tipa u Crnoj Gori". Projekat je podržala Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori. U oblasti socijalne i dječje zaštite predmet monitoringa su JU Centar za djecu i mlade "Ljubović" i JU Zavod "Komanski most".
- Povećani su kapaciteti Savjeta za prava djeteta, kroz povećanje broja članova iz NVO sektora, kao i člana – dijete, koji se predlaže od strane NVO Centra za prava djeteta. Takođe, jasno su definisane nadležnosti Savjeta.
- Nastavljeno je sa širenjem mreže dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju. Pored postojećeg Dnevnog centra u Bijelom Polju, počeli su sa radom i dnevni centri u Nikšiću, Pljevljima i Herceg Novom. Memorandum o saradnji za izgradnju dnevnog centra potpisan je sa opštinom Mojkovac. Takođe, obavljene su konsultacije sa više opština za obezbjeđenje parcela za izgradnju "Grupnih kuća za djecu sa smetnjama u razvoju".
- U cilju jačanja svijesti javnosti o potrebama osoba sa invaliditetom i djece sa smetnjama u razvoju, početkom juna nastavilo se sa kampanjom 2011"Govorimo o mogućnostima". Urađena su i četiri obimna istraživanja (u okviru bavljenja opštim pitanjima od značaja za unapređenje ljudskih prava i sloboda, od kojih jedno iz oblasti dječjih prava).
- U kontinuitetu se sprovode programi u oblasti inkluzivnog obrazovanja i otvaranje stimulativnih soba u osnovnim školama. U proteklom periodu su otvorene Stimulativne sobe/inkluzivne radionice u pet osnovnih škola.
- U organizaciji Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore u Zavodu za školovanje i rehabilitaciju lica sa poremećajima sluha i govora u Kotoru, 30. septembra 2011. godine, održana je Javna tribina na temu: "Prava djeteta - implementacija Zakona o obrazovanju i vaspitanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama", na kojoj su, između ostalih, učešće uzeli poslanici Skupštine CG, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda, predstavnici Ministarstva prosvjete i sporta i zaposleni u Zavodu.
- U OŠ "Ilija Kišić" u Zelenici, 14 - 16. oktobra 2011. godine, uz podršku Ministarstva prosvjete i sporta i Crnogorskog olimpijskog komiteta, organizovane su sportske školske igre za djecu sa smetnjama u razvoju. U okviru ove manifestacije za nastavnike i stručnjake održan je okrugli sto na temu: "Funkcionisanje dnevnih centara".

- U cilju boljeg regulisanja prava u oblasti obrazovanja djece sa posebnim potrebama, pripremljen je prijedlog Pravilnika o načinu, uslovima i postupku usmjeravanja djece sa posebnim obrazovnim potrebama.
 - Ministarstvo prosvjete i sporta je učestvovalo u izradi nacрта dokumenta "Master plan transformacije ustanova dječje i socijalne zaštite" (UNICEF i Lumos).
 - U saradnji sa Kancelarijom UNICEF-a u Podgorici, realizuje se projekat "Mreže podrške inkluzivnom obrazovanju". Urađena su prva dva modula obuke za uprave škola, pedagoško-psihološke službe, aktive učitelja i defektologe iz osam redovnih škola u kojima postoje posebna odjeljenja.
 - U toku su aktivnosti na realizaciji projekta: "Podrška punom procesu socijalne inkluzije".
 - U okviru projekta "VET treneri u inkluzivnom obrazovanju - Podrška inkluziji u stručnom obrazovanju", u oktobru je održan II modul, na kojem su angažovani crnogorski i austrijski eksperti.
 - Na osnovu prijedloga komisija za usmjeravanje na lokalnom nivou (18), Ministarstvo prosvjete i sporta redovno ažurira bazu podataka o djeci sa posebnim obrazovnim potrebama. Trenutno je 881 djece u Crnoj Gori sa rješenjem o usmjeravanju.
 - Zavod za zapošljavanje sprovodi programe profesionalne rehabilitacije lica sa invaliditetom i drugih teže zapošljivih lica u 2011. godini i programe za razvijanje funkcionalnih i radnih vještina teže zapošljivih lica u 2011. godini.
- U periodu 1.09.–20.10.2011., 68 nezaposlenih lica sa evidencije biroa rada Podgorica, Bar i Nikšić uključeno je u program za razvijanje funkcionalnih i radnih vještina teže zapošljivih lica.
- Na dan 20.10.2011. godine, ukupno 14 poslodavaca ostvaruje pravo na subvenciju zarade za 15 zaposlenih lica sa invaliditetom.

Rodna ravnopravnost

Intenzivirane su aktivnosti na daljem unaprjeđenju zakonodavnog okvira i jednakih uslova za žene.

- Skupština Crne Gore je 24. novembra 2011. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu, kojim se propisuju jednake zarade muškaraca i žena za isti rad ili rad iste vrijednosti koji ostvaruje kod poslodavca. U slučaju povrede ovog prava, zaposleni ima pravo na naknadu štete u visini neisplaćenog dijela zarade. Odluka poslodavca ili sporazum sa zaposlenim koji nije u skladu sa ovim odredbama ništavni su.
- U okviru izbornog zakonodavstva, propisano je da svaki treći kandidat na izornoj listi bude žena.
- U organizaciji MZLJPMP i UzK u ReSPA je realizovano niz seminara o antidiskriminacionom pristupu žena na tržištu rada za inspektore rada i inspektore zaštite na radu. Cilj seminara je bio izrada Programa za sprovođenje Nacionalnog plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti (PAPRR) za period 2011-2012.
- U sklopu obilježavanja 15. maja – Međunarodnog dana žena preduzetnica, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Misija OSCE u Crnoj Gori i Asocijacija poslovnih žena Crne Gore "Poslovna žena" organizovalo je II Konferenciju poslovnih žena na temu "Potencijal žena Crne Gore u biznisu i nauci". Održan je i VII sastanak Foruma za dijalog sa predstavnicima civilnog društva "Evropske integracije i

rodna ravnopravnost". U saradnji sa njemačkom Fondacijom Konrad Adenauer i holandskom Fondacijom Eduardo Frei, održana je nacionalna konferenciju "Žene u politici". Konferencija predstavlja završnu fazu višegodišnjeg ciklusa treninga za žene iz političkih partija, sa ciljem da se doprinese unaprjeđenju političkih vještina i znanja žena i njihovom brojnijem i kompetentnijem učešću u političkom životu crnogorskog društva. Ministarstvo je u saradnji sa skupštinskim Odborom za rodnu ravnopravnost i Misijom OSCE u Crnoj Gori, organizovalo okrugli sto na temu "Učešće žena u političkom i javnom životu - mogućnosti i izazovi".

- Potpisan je Memorandum o saradnji između Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Uprave za kadrove u cilju efikasne implementacije zakonske regulative i politike jednakih mogućnosti za žene na tržištu rada.
- Organizovani su kursevi računara za žene u Virpazaru (23), Sutormoru (24), Ostrosu (24) i Ozrinicima (22). Polaznicama obuke su uručene diplome.
- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je potpisalo Memorandum o saradnji sa Centrom za preduzetništvo i ekonomski razvoj i SOS telefonom za žene i djecu žrtve nasilja u cilju implementacije projekta "Osnaživanje učešća žena u donošenju odluka na lokalnom nivou" u opštinama Tivat, Mojkovac, Danilovgrad, Berane i Kolašin.
- Počelo se sa implementacijom IPA 2010 projekta "Kreiranje uslova za jednakost polova u Crnoj Gori". Program će se realizovati u narednom trogodišnjem periodu, i obuhvataće tri osnovna pitanja: političko učešće žena, ekonomsko osnaživanje žena i borba protiv nasilja nad ženama u porodici.
- Vlada je 30. juna 2011. godine usvojila Strategiju zaštite od nasilja u porodici za period 2011-2015.
- Sa partnerima (UNWOMEN, UNDP i OEBS) u Kampanji "16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama" utvrđeni su prioriteti i način realizacije aktivnosti u sklopu obilježavanja kampanje za borbu protiv nasilja nad ženama, kao i plan za medijsku podršku kampanje.

8.2. Zakonodavni okvir

Zakon o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda

Skupština je 29. jula 2011. donijela novi Zakon o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda. Zakonom se uvode dva nova instituta: 1.) Zaštitnik se definiše kao nacionalni mehanizam za sprječavanje mučenja i drugih oblika nečovječnog postupanja i kažnjavanja, u skladu sa Opcionim protokolom uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka; 2.) Zaštitnik se definiše kao institucionalni mehanizam za prevenciju i zaštitu od diskriminacije. Takođe, proširuje se njegova nadležnost prema pravnim i fizičkim licima. Takođe, Zakonom se uvodi zamjenik zaštitnika koji će se baviti zaštitom od diskriminacije.

U toku su aktivnosti na izradi podzakonskih akata.

Nacrtom Zakona o budžetu za 2012. godinu predložena sredstva za Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore veća su od Budžeta za 2011. godinu za 58.785,84 €. Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore odobreno je zapošljavanje pet novih službenika.

Institucija je Skupštini podnijela četiri posebna izvještaja: Izvještaj o ostvarivanju prava na povraćaj imovinskih prava i obeštećenje; Izvještaj o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u

ustanovama; Izvještaj o stanju prostorija Uprave policije za zadržavanje lica lišenih slobode; i Izvještaj o zaštiti od diskriminacije u prvom polugodištu 2011 godine.

Zakon o zabrani diskriminacije

U dijelu aktivnosti na efikasnoj implementaciji Zakona o zabrani diskriminacije, 6. maja 2011. donijet je **Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o svim slučajevima diskriminacije**, kojim se propisuje sadržaj i način vođenja evidencije o predmetima u vezi sa diskriminacijom u sudovima, inspeksijskim organima i organima za prekršaje. Evidencija predstavlja elektronski vođenu bazu podataka, koja omogućava neposredan pristup podacima Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Podaci u evidenciji sistematizuju se i vode u obliku registra.

Vlada je 28. jula 2011. donijela Odluku o formiranju **Savjeta za zaštitu od diskriminacije**, sa predsjednikom Vlade na čelu. Članovi Savjeta su resorni ministri i šest predstavnika nevladinih organizacija koje se bave zaštitom i promocijom ljudskih i manjinskih prava, zaštitom od diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije, kao i zaštitom od diskriminacije u oblasti obrazovanja i rada.

Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom

Skupština je 22. jula 2011. donijela Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, kojim je propisana zabrana diskriminacije lica sa invaliditetom u postupcima pred organima, korišćenju objekata i površina u javnoj upotrebi, pružanju javnih usluga, javnom prevozu, zdravstvenoj zaštiti, vaspitanju i obrazovanju, zapošljavanju, radu, socijalnoj i dječjoj zaštiti, bračnim i porodičnim odnosima, biračkom pravu, nevladinim organizacijama i nevladinim organizacijama za zaštitu lica sa invaliditetom. Zakonom su propisani oblici diskriminacije - neposredna i posredna diskriminacija, kao i mogućnost uvođenja mjera afirmativne akcije, koje imaju za cilj socijalnu inkluziju lica sa invaliditetom. Ove mjere mogu realizovati država, opština, glavni grad, prijestonica, nevladina organizacija i drugo pravno ili fizičko lice.

Inspeksijski nadzor nad sprovođenjem ovog zakona, u odnosu na diskriminaciju lica sa invaliditetom u pojedinim oblastima, vrše inspekcije nadležne za određenu oblast, u skladu sa zakonom.

Postupak zaštite od diskriminacije, teret dokazivanja, sudska zaštita i teži oblik diskriminacije, propisani su Zakonom o zabrani diskriminacije. Takođe, na zabranu diskriminacije lica sa invaliditetom primjenjuju se odredbe Zakona o zabrani diskriminacije i odredbe drugih zakona, kojima se uređuje zabrana diskriminacije lica sa invaliditetom.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom

Skupština je 22. jula 2011. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom, kojim je proširen pojam poslodavca i na organe državne uprave i javne uprave, javne ustanove, organe pravosuđa, fondove, agencije i ostale organizacije koje se finansiraju iz Budžeta. Takođe, promovise se zapošljavanje lica sa invaliditetom i njihovo uključivanje na tržište rada u skladu sa njihovom preostalom radnom sposobnošću. Preciznije su definisane mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije u skladu sa propisanim standardima u ovoj oblasti. Uveden je novi institut - socijalna uključenost lica sa invaliditetom.

U dijelu kvotnog sistema izmjene su izvršene na način da poslodavci koji imaju do 10 zaposlenih nemaju obavezu uplate posebnog doprinosa za zapošljavanje lica sa invaliditetom. Novoosnovana pravna lica oslobođena su obaveze zapošljavanja lica sa invaliditetom za prvih 24 mjeseca. Novina je i da se

udruženja lica sa invaliditetom, kada se pojavljuju kao poslodavci, oslobađaju obaveze plaćanja posebnog doprinosa, i imaju prava na subvenciju zarade za zapošljavanje lica sa invaliditetom. Proširena je namjena korišćenja sredstava Fonda za profesionalnu rehabilitaciju uvođenjem grant šema, odnosno programa bespovratnih sredstava koja se dobijaju po javnom pozivu i služe za finansiranje projekata profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom. Visina subvencija za zapošljavanje lica sa invaliditetom usklađena je sa propisima koji regulišu državnu pomoć.

Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu

Skupština Crne Gore je 24. novembra 2011. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu, kojim se stvaraju uslovi za veću pokretljivost radne snage, nove investicije, razvoj malih i srednjih preduzeća, razvoj preduzetništva, povećanje zaposlenosti kroz fleksibilne oblike rada, unapredjenje socijalnog dijaloga radi kolektivnog pregovaranja na nivou poslodavca, granskom i nacionalnom nivou, i propisuju jednake mogućnosti svim zaposlenim i poslodavcima, u skladu sa standardima predviđenim propisima Evropske unije. U pogledu zaštite zaposlenih, izmjenama Zakona se, pored ostalog, uvode: definicija mobinga; princip da se ugovor o radu zaključuje na neodređeno vrijeme, dok je rad na određeno vrijeme ograničen na dvije godine; Agencija za ustupanje zaposlenih, što je novina našeg radnog zakonodavstva i omogućuje fleksibilnije kretanje zaposlenih; obaveza poslodavcu da u poslovnim prostorijama na vidno mjesto istakne odluku o rasporedu radnog vremena i korišćenja sedmičnog odmora; dužina godišnjeg odmora je usaglašena sa EU zakonodavstvom.

9. TRAJNO RJEŠAVANJE PITANJA RASELJENIH I INTERNO RASELJENIH LICA KOJA BORAVE U KAMPU KONIK I I II

- Vlada Crne Gore je 28. jula 2011. usvojila **Strategiju za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Grnoj Gori, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II, sa Akcionim planom za 2011.** Strategija je urađena u tijesnoj saradnji sa Delegacijom EU u Crnoj Gori i Kancelarijom UNHCR i usaglašena je sa njihovim preporukama. Strategijom su predviđena dva načina trajnog rješavanja ovih pitanja: integracija i dobrovoljni povratak u mjesta porijekla.

U cilju realizacije Strategije, Vlada će donositi godišnje Akcione planove. Godišnji Akcioni planovi će se donositi tokom prvog kvartala za tekuću godinu i sadržaće prioritete mjere i aktivnosti, koje će se realizovati u toj kalendarskoj godini.

Formiran je **Koordinacioni odbor** za praćenje implementacije Strategije, kojim rukovodi potpredsjednik Vlade za politički sistem, unutrašnju i spoljnu politiku. Održana je konstitutivna sjednica na kojoj je, između ostalog, dogovoreno da se: identifikuju eventualne prepreke da se određene mjere iz Akcionog plana za 2011. realizuju planiranom dinamikom; pripremi dokumentacija koja se odnosi na pitanje vlasništva nad objektima u kojima žive raseljena i interno raseljena lica na Koniku; pripremi informacija o načinu prevazilaženja pitanja razmjene podataka između MUP-a, UNHCR-a i DEU.

- U obezbjeđenju ostvarivanja prava na **integraciju raseljenih i interno raseljenih lica**, do sada su preduzete i realizovane sljedeće aktivnosti:
 1. Započete su aktivnosti koje se odnose na realizaciju projekta IPA 2011 "Trajna rješenja za Kampove Konik I i II", koji, između ostalog, podrazumijeva izgradnju 90 stambenih jedinica na ovom području. Glavni Grad je obezbijedio lokaciju u ukupnoj površini od oko 130.000 m² za gradnju ovih objekata. U toku je izmjena Detaljnog urbanističkog plana za područje Kampa Konik, čije se usvajanje očekuje do

kraja 2011 godine. Nakon toga, slijedi izrada Glavnog građevinskog projekta, za koji je Vlada Crne Gore je opredijelila sredstva u iznosu od 100.000,00 €.

2. Osnovana je Komisija za ponovno razmatranje pojedinačnih slučajeva IRL koja su odbijena na preregistraciji 2009. Komisija je počela da razmatra sve individualne slučajeve interno raseljenih lica kako bi se utvrdilo da li imaju pravo na preregistraciju po osnovu kontinuirane potrebe za zaštitom, principa jedinstva porodice ili drugih opravdanih razloga. Do sada, Zavodu je podnijeto ukupno 127 zahtjeva za ponovnu preregistraciju, od čega je pozitivno riješeno 17 zahtjeva, dok su ostali u proceduri rješavanja. Zavod za zbrinjavanje izbjeglica će do 31. 12 . 2011. primati zahtjeve ovih lica.
3. Organizovane su informativne kampanje o značaju podnošenja zahtjeva za sticanje statusa stranca sa stalnim nastanjenjem ili privremenim boravkom. Kampanje su uključile: izradu video spota koji se emitovao na svim TV stanicama u Crnoj Gori, izrađen je liflet koji sadrži detaljne informacije o regulisanju statusa stranca sa stalnim nastanjenjem u CG, koji je preveden i na romski i albanski jezik, organizovane su terenske posjete u svim gradovima u kojima žive raseljena i interno raseljena lica. Takođe su u medijima praćena tri organizovana odlaska interno raseljenih lica iz kampa Konik na Kosovo radi pribavljanja ličnih dokumenata.
4. Redovno se prati broj podnesenih zahtjeva za sticanje statusa stranca sa stalnim nastanjenjem ili privremenim boravkom i preduzimanje neophodnih mjera kako bi se svim zainteresovanim omogućilo da apliciraju. Do 1.11.2011.godine, podnijeto je ukupno 6. 546 zahtjeva za sticanje statusa stranca sa stalnim nastanjenjem, od čega je pozitivno riješeno 3. 478 zahtjeva, i to: raseljena lica iz BiH i Hrvatske - podneseno 3.069 zahtjeva, pozitivno riješeno 1.809, negativno 2 zahtjeva, dok je u postupku 1.198 zahtjeva; interno raseljena lica sa Kosova - podnešeno 3. 477 zahtjeva, pozitivno riješeno 1. 669 zahtjeva, negativno 3 zahtjeva, dok je u postupku 1.805 zahtjeva. Crnogorsko državljanstvo ima 765 lica. Za privremeni boravak je podnijeto 323 zahtjeva, od čega je riješen 81 zahtjev, dok su ostali u postupku.
5. Od 28.09.2011.godine na Koniku je počela sa radom Kancelarija MUP-a za upravne unutrašnje poslove. Kancelarija je radila do 7.11.2011.godine. Podnesena su 97 zahtjeva interno raseljenih lica za stalno nastanjenje.
6. Vlada Crne Gore je 6. oktobra 2011. utvrdila Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima, kojim se produžava rok i propisuje da raseljena i interno raseljena lica zahtjev za dobijanje statusa stranca sa stalnim nastanjenjem mogu podnijeti do 31.12. 2012. godine. Skupština je 1. novembra 2011. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o strancima.
7. U cilju utvrđivanja preciznih podataka o interno raseljenim licima koja ne posjeduju dokumenta kako bi regulisali novi status i interno raseljenim licima koja nijesu upisana u matične registre, kao i utvrđivanja preciznih podataka o vrsti dokumenata kojima raspolažu interno raseljena lica smještena u Kampu Konik I i II, sprovedeno je istraživanje. Rezultati istraživanja predstavljaju osnovu za preduzimanje konkretnih aktivnosti za pružanje pomoći raseljenim i interno raseljenim licima u pribavljanju neophodne dokumentacije u državama porijekla. U istraživanju su učestvovali predstavnici državnih organa i UN agencija.
8. Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kosovo o naknadnom upisu interno raseljenih lica koja borave u Crnoj Gori u osnovne registre i registar državljana Republike potpisan je 29. juna 2011. u Miločer, Crna Gora.

9. Sprovode se aktivnosti na organizovanju kolektivnih odlazaka na Kosovo, radi pružanja pomoći pripadnicima RAE populacije sa Konika u pribavljanju dokumenata u zemlji porijekla radi regulisanja statusa u Crnoj Gori. Do sada je oko 100 lica pribavilo neke od dokumenata (tri organizovana odlaska u opštine Peć i Klina), dok se na spisku trenutno nalazi preko 300 lica čiji se organizovan odlazak očekuje uskoro.
10. U toku je podnošenje zahtjeva za preispitivanje statusa lica, čiji je status ispitan ali nije potvrđen 2004. godine, a koja su se javila na javni poziv Kancelarije za azil 2009. godine i koja su predala zahtjev bilo za priznavanje stalnog nastanjenja ili privremenog boravka, ili za izdavanje potvrde o registraciji kod Kancelarije za azil, ili koji namjeravaju da to učine do 31. decembra 2011. godine.
11. U toku je podnošenje zahtjeva za regulisanje statusa raseljenog lica radi dobijanja statusa stranca sa stalnim nastanjenjem ili privremenim boravkom djetetu, čijim je roditeljima potvrđen status raseljenog(ih) lica, ali koje nije prijavljeno u bazu podataka o raseljenim licima, na osnovu statusa njegovog (ih) roditelja. Do sada je podnesen 1 zahtjev za 1 dijete.
12. Postupak odlučivanja po zahtjevima raseljenih lica za dobijanje crnogorskog državljanstva je u toku i biće okončan u zakonom propisanom roku. Do sada je 630 raseljenih lica primljeno u crnogorsko državljanstvo. Izdato je 118 garancija da će raseljena lica biti primljena u crnogorsko državljanstvo ukoliko dostave otpust iz državljanstva zemlje čije državljanstvo posjeduju. U postupku je 276 zahtjeva.
13. Pravo na socijalnu i dječju zaštitu u skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti, na dan 01.11. 2011. ostvarile su 34 porodice sa 93 člana – pravo na MOP;
14. U završnoj fazi je izrada Nacta zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti.
15. Utvrđeni su podaci o raseljenim licima koja se nalaze u specijalizovanim ustanovama u Crnoj Gori (u opštinama Podgorica, Herceg-Nov i Kotor) kako bi se ovim licima u ubrzanoj (pojednostavljenoj) proceduri regulisao status stranca sa stalnim nastanjenjem u Crnoj Gori. Takođe, utvrđeni su podaci o licima iz Kampa Konik I i II starosti preko 70 godina, koja su samohrana i invalidna.
16. Ministarstvo rada i socijalnog staranja je u saradnji sa (specijalizovanim) ustanovama u kojima su smještena raseljena i interno raseljena lica započelo aktivnosti na pribavljanju neophodne dokumentacije kako bi im se po ubrzanoj proceduri priznao status stranca sa stalnim nastanjenjem. Postavljeni su zakonski zastupnici i staratelji za ova lica.
17. Pravo na zdravstvenu zaštitu ostvarilo je 6. 797 lica.
18. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zapošljavanju i radu stranaca usvojen je 22. juna 2011. godine. Ovim zakonom je propisano da raseljena i interno raseljena lica kojima je odobren privremeni boravak u Crnoj Gori, mogu dobiti ličnu radnu dozvolu koja se izdaje na period važenja odobrenja privremenog boravka.
19. Zavod za zbrinjavanje izbjeglica je na osnovu svoje baze podataka utvrdio podatke o broju lica starosne dobi od 16 do 65 godina u Kampu Konik I i II i dostavio Zavodu za zapošljavanje Crne Gore kako bi se stvorile mogućnosti da se jedan broj ovih lica uključi u proces radnog angažovanja. S tim u vezi, organizovan je sastanak sa predstavnicima udruženja raseljenih Roma sa Konika i dogovoreno održavanje "Otvorenih dana" u Zavodu za zapošljavanje kako bi se olakšalo zapošljavanje i pristup tržištu rada pripadnika RAE populacije i IRL.

20. Institut za medije Crne Gore od 3. oktobra 2011. godine realizuje petomjesečnu novinarsku školu za pripadnike romske populacije u Crnoj Gori. U program je uključeno 10 (deset) nezaposlenih lica romske nacionalnosti, sa završenim IV stepenom stručne spreme, iz Podgorice i Nikšića.
21. U Osnovnoj školi "Božidar Vuković- Podgoričanin" na Koniku (Podgorica) školske 2010/11 školovalo se 293 učenika iz porodica raseljenih i izbjeglih lica, dok je na početku školske 2011/12. godine upisano 697 učenika RAE populacije. Na početku školske 2011/12. godine, u gradske osnovne škole u Podgorici koje su najbliže naselju Konik, upisano je 48 prvaka iz naselja Kamp Konik. U svaku od ovih škola upisano je po 16 učenika prvaka u cilju njihove pune integracije.
 - U cilju ostvarivanja prava na dobrovoljni povratak interno raseljenih lica na Kosovo preduzete su sljedeće aktivnosti:
 1. Vršiti se kontinuirano praćenje broja lica koja izražavaju želju da se vrate na Kosovo. Prema podacima Zavoda za zbrinjavanje izbjeglica do sada se na spisku za povratak nalazi preko 500 lica.
 2. Predstavnici opština Peć i Podgorica, uz prisustvo UNHCR-a, postigli su dogovor o alokaciji zemljišta za gradnju stambenih jedinica za IRL - pripadnike RAE populacije koji se odlučuju za povratak na Kosovo. Opština Podgorica će finansijski pomoći izgradnju.
 3. Usaglašen je tekst Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kosova o dobrovoljnom povratku na Kosovo interno raseljenih lica sa Kosova, čije se potpisivanje očekuje uskoro.
 4. Sporazum između Vlade CG i Vlade Republike Kosovo o readmisiji (vraćanje i prihvatanje) lica koja su bez dozvole boravka i Protokol o implementaciji Sporazuma potpisani su 29. juna 2011. u Miločeru, Crna Gora.

Sarajevski proces – Beogradska inicijativa

- U skladu sa Planom aktivnosti koji je prezentiran od strane međunarodnih partnera (Evropska komisija, UNHCR, OSCE, SAD, Razvojna banka Savjeta Evrope) na sastanku koji je u organizaciji Evropske komisije održan 21. marta 2011. u Briselu, Crna Gora je određena kao nosilac sljedećih aktivnosti: Koordiniranje zajedničkih aktivnosti na usaglašavanju Zajedničke deklaracije koju će ministri četiri zemlje potpisati na Ministarskoj konferenciji; Iniciranje formiranja i koordiniranje Regionalne tehničke radne grupe za olakšavanje pribavljanja dokumenata.

Takođe, Crna Gora učestvuje u informativnoj kampanji čiji je regionalni nosilac Replika Hrvatska.

- U saradnji sa UN agencijama i OSCE-om, sprovedeno je istraživanje o potrebama raseljenih i interno raseljenih lica koja su smještena u nezvaničnim kolektivnim centrima na teritoriji Crne Gore. Istraživanje je poslužilo kao osnova za predlaganje projekata za rješavanje stambenih potreba najugroženijih kategorija raseljenih i interno raseljenih lica u okviru Sarajevskog procesa - Beogradska inicijativa.
- Na desetom radnom sastanku ekspertskih radnih grupa za pripremu regionalnog projekta "Trajna rješenja za izbeglice i IRL – saradnja država u regionu", koji je održan na Tari – Republika Srbija, 6.- 7. juna 2011. godine, Crna Gora je prezentovala podatke o potrebama za rješavanjem stambenih pitanja raseljenih i interno raseljenih lica koja borave u Crnoj Gori. U saradnji sa predstavnicima UNHCR-a, procijenjeno je da se u Crnoj Gori nalazi 1.177 domaćinstva sa 6.063 lica kojima bi bilo potrebno riješiti stambeno pitanje, bilo izgradnjom novih stambenih jedinica ili dodjelom sredstava za individualnu

izgradnu. Procijenjena vrijednost ovog projekta za Crnu Goru iznosi 27.696.000 € - doprinos zemljišta iznosi 15%, odnosno 4.154.000 €. Ovaj prijedlog biće sastavni dio regionalnog projekta za Donatorsku konferenciju. Dalji rad na ovom zajedničkom projektu odvijati će se u skladu sa preporukama Evropske komisije, UNHCR-a i drugih donatora.

- Ministarska konferencija o rješavanju situacije izbjeglica na Zapadnom Balkanu održana je 7. novembra 2011. godine u Beogradu, na kojoj je potpisana Zajednička deklaracija za pronalaženje rješenja problema izbjeglih i raseljenih lica.
- IV tehnički sastanak za trajno rješavanje pitanja izbjeglica i interno raseljenih lica održan je 8. novembra 2011. godine u Beogradu. Dogovoreno je da Donatorska konferencija bude održana posljednje nedjelje aprila 2012. godine. U januaru iduće godine biće održana tzv. pred-donatorska konferencija na kojoj će se detaljno definisati aktivnosti u vezi sa pripremom Donatorske konferencije. Ovim aktivnostima prethodi izrada Mape puta, na kojoj će raditi radna grupa sastavljena od predstavnika četiri zemlje, EU, UNHCR-a Banke Savjeta Evrope i nezavisnog konsultanta. Ovaj dokument će biti završen do sredine decembra 2011.

PREDMETI KORUPCIJE I ORGANIZOVANOG KRIMINALA I EKSTRADICIJE

I. KORUPCIJA

1. Istrage

Slučaj "Komunalni redari"

Tužilaštvo je 7.11. 2011. naredilo sprovođenje istrage protiv dva službena lica – komunalnih redara, zbog osnovane sumnje da su počinili koruptivno krivično djelo tražeći i primajući mito u iznosu od 500 eura da ne bi pokrenuli prekršajni postupak. Jedno lice se nalazi u pritvoru, a drugo se brani sa slobode.

Napomena: Treba imati u vidu da se ovi i slični slučajevi nakon procesuiranja pokazuju kao efikasan preventivan mehanizam za nove pojave korupcije u tim institucijama.

2. Optužnice

Slučaj "Zavala"

Nakon tromjesečne istrage, tužilaštvo je 21.3.2011. podiglo optužnicu protiv 12 lica, od kojih su tri lica visoki funkcioneri vladajuće partije (predsjednik Opštine Budva, sekretar sekretarijata za investicije Opštine Budve i poslanik u Skupštini Crne Gore) zbog krivičnih djela zloupotreba službenog položaja, zloupotreba ovlašćenja u privredi i utaja poreza. Okrivljenima se stavlja na teret da su kao službena lica iskorišćavanjem svog službenog položaja i ovlašćenja, u čemu su im pomogli ostali okrivljeni, nanijeli štetu Opštini Budva u iznosu od 1.035.698,62 € i u istom iznosu pribavili protivpravnu imovinsku korist privatnom preduzeću. Jednom od okrivljenih lica, stranom državljaninu, stavlja se na teret da je utajilo porez u iznosu od 978.641,48 €. Pred Višim sudom u Podgorici počeo je glavni pretres. Apelacioni sud ukinuo je pritor svim optuženima. Protiv ove odluke vrhovni državni tužilac podigao je 20. jula zahtjev za zaštitu zakonitosti. Finansijska istraga je u toku. Sprovode se neophodna vještačenja. Pretres je nastavljen 6. septembra 2011. godine. Od tada je održano osam glavnih pretresa. Pretres je nastavljen 17. oktobra i od tog datuma održana su još tri glavna pretresa.

Slučaj "Šarić"

Tužilaštvo je 14.5.2011. podiglo optužnicu protiv dva lica – Šarić Duška i Lončar Jovice – zbog krivičnog djela pranje novca. Okrivljenima je stavljeno na teret da su u periodu od polovine 2006. do kraja 2009. godine putem bankarskog i finansijskog poslovanja, kao odgovorna lica unijeli u legalne tokove „priljav novac“ u ukupnom iznosu od 21.353.879,22€, koji potiče od trgovine kokainom. Ovaj slučaj je u direktnoj vezi sa slučajem "Balkanski ratnik". Optuženi se nalaze u pritvoru. Završena je finansijska istraga radi proširenog oduzimanja imovine. Viši sud u Bijelom Polju 28. 07. 2011. donio je rješenje o privremenom oduzimanju imovine. Vrijednost privremeno oduzete imovine procijenjena je na **12. 483. 577,547 eura** (više desetina putničkih i teretnih vozila, benzinska stanica, diskoteka, kafe bar, stanovi, više hiljada m² zemljišta). Glavni pretres počeo je 18. 07.2011, saslušani su optuženi, izvedeni materijalni dokazi i suđenje je nastavljeno 20. 10. 2011. Od tada je održan jedan glavni pretres, na kojem su stranke predložile nove dokaze i nastavak suđenja je zakazan za 17.11.2011. godine. Slučaj je rađen u saradnji sa nadležnim pravosudnim organima Republike Italije i Republike Srbije (ovaj predmet se pominje i u poglavlju koje se odnosi na slučajeve organizovanog kriminala).

”Auto moto društvo Budva“

Tužilaštvo je 11.03.2011. podiglo optužnicu protiv 11 lica - direktori i izvršni direktori državnog preduzeća, osnivači i izvršni direktori NVO, zbog krivičnog djela zloupotreba ovlašćenja u privredi u pokušaju, zbog sumnje da su u periodu od 2007. do 2010. godine prilikom transformacije MNS Budva iz državne asocijacije u NVO, kao odgovorna lica u NVO „Auto moto društvo Budva“, Zavod za izgradnju Budve i privatnim preduzećima, pokušali da državnu svojину prenesu u privatno vlasništvo i tako pribave protivpravnu imovinsku korist u vrijednosti od 3.344.870,00€. Pred Višim sudom u Podgorici glavni pretres je održan 15. 09. 2011, saslušani su okrivljeni i jedan broj svjedoka i glavni pretres je nastavljen 15. 10. 2011. Završne riječi zakazane su za 16.11.2011. godine, kada je glavni pretres odložen za 2. decembar 2011. godine, jer jedan od okrivljenih nije došao na glavni pretres.

Slučaj ”dr Mikulić

Nakon jednomjesečne istrage, tužilaštvo je 9.03.2011. godine podiglo optužnicu protiv 5 lica, od kojih je jedan primalac mita- ljekar specijalista, a davaoci mita – sudija, advokat, ljekar, vlasnik privatne zdravstvene ustanove, građanin, zbog krivičnog djela primanje mita u ukupnom iznosu od 500€ i protiv jednog ljekara specijaliste, jednog sudije osnovnog suda i još jednog lica zbog krivičnog djela davanje mita. Optužnica je potvrđena 25.03. 2011. Pred Višim sudom u Podgorici počeo je glavni pretres 2. 06. 2011, koji je nastavljen 02. 09. 2011. i 30. 09.2011. Održan je još jedan glavni pretres 20.10.2011.godine i sljedeći zakazan za 25.11.2011.godine.Ovaj slučaj je primjer sprege korupcije u privatnom i državnom zdravstvenom sistemu.

Slučaj ”Signal“

Tužilaštvo je 23.08.2010. godine podiglo optužnicu protiv 21 lica, među kojima šef carinske ispostave Rožaje, rukovodioci ispostave policije Rožaje, policajci ispostave granične policije Berane, inspektor u Fitosanitarnoj upravi Crne Gore i druga lica, zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja – omogućavanje fizičkim i pravnim licima prenošenje roba preko carinske linije bez plaćanja carine, primanje mita, - primanje novčane nadoknade na ime vršenja službene dužnosti. Glavni pretres počeo je 3.10.2011. godine. Saslušani su svi optuženi. Svi optuženi se brane sa slobode. Naredni pretres je zakazan za 02.12.2011.godine.

Slučaj ”Zeta“

Tužilaštvo je 27.10.2011. godine podiglo optužnicu protiv dva službena lica – ovlašćenih policijskih službenika, zbog krivičnog djela primanje mita. Pripadnici saobraćajne policije zahtijevali su novac od stranih državljana – učesnika u saobraćaju, kako im ne bi podnosili prijave zbog učinjenog saobraćajnog prekršaja, i na taj način pribavili protivpravnu imovinsku korist u ukupnom iznosu od 1.150,00 eura. Optužnica je potvrđena 08. 11. 2011.

II. ORGANIZOVANI KRIMINAL

I. Presuđeni predmeti

Slučaj ”Mreža“

Nakon jednomjesečne istrage, tužilaštvo je 24.12.2010. podiglo optužnicu protiv 17 lica – organizator i članovi kriminalne organizacije, zbog krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije i krivičnog djela

neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga. Okrivljenima se stavlja na teret da su u periodu 01. 06.2010 - 7.11.2010. na teritoriji Kosova, Crne Gore i Bosne i Hercegovine krijumčarili narkotike kao kriminalna organizacija radi prodaje. Oduzeto je preko 22kg marihuane, preko 29gr kokaina, i oko 389gr heroina. Glavni pretres je završen. Tri lica su osuđena na kaznu zatvora od preko pet godina kao organizatori kriminalne organizacije i istima je produžen pritvor, dok je 13 lica osuđeno na kaznu zatvora u trajanju od 1 godine i dva mjeseca do tri godine i šest mjeseci - članovi kriminalne organizacije i njima je ukinut pritvor. Protiv jednog optuženog, tužilac je odustao od optužnice.

Slučaj "Afrodita"

Tužilaštvo je 09.08.2010. godine podiglo optužnicu protiv deset lica – organizator i članovi kriminalne organizacije zbog sumnje da su počinili krivično djelo trgovina ljudima na organizovan način, tako što su vrbovali i držali ženska lica radi prostitucije. Viši sud je 13. 06. 2011. osudio dva lica na kaznu zatvora od preko 5 godina zbog krivičnog djela posredovanje u vršenju prostitucije (zbog čega je tužilaštvo uložilo žalbu) i njima je produžen pritvor, dok su ostala lica osuđena na blaže kazne i ukinut im je pritvor.

II. Istrage

Slučaj "Kalić"

Tužilaštvo je 30.7.2011 donijelo naredbu o sprovođenju istrage protiv Kalić Safeta, Kalić Mersudina i Kalić Amine iz Rožaja zbog sumnje da su počinili krivično djelo pranje novca, kroz bankarsko i finansijsko poslovanje, u iznosu od preko 7 miliona eura. Istovremeno, tužilaštvo je podnijelo predlog za privremeno oduzimanje imovine, koja je procijenjena na **28.668.161,69 eura** (tržišna vrijednost). Viši sud u Bijelom Polju, 04. 08. 2011. godine donio je rješenje o privremenom oduzimanju imovine. Dva lica se nalaze u pritvoru, dok je jedno u bjekstvu. Podizanje optužnice se očekuje do kraja decembra.

III. Optužnice

Slučaj "Šarić"

Nakon istrage koja je trajala šest mjeseci u saradnji sa tužilaštvima Italije i Srbije, tužilaštvo je 14. 05.2011. godine podiglo optužnicu protiv Šarić Duška, brata Šarić Darka protiv kojeg se vode krivični postupci u Srbiji, Italiji i Sloveniji, zbog krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije i neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga. Optužnica je potvrđena 25. 05. 2011. Okrivljenom se stavlja na teret da je kao član kriminalne organizacije u periodu od oktobra 2007. do maja 2009. učestvovao u krijumčarenju velikih količina kokaina iz zemalja Južne Amerike u zemlje Zapadne Evrope. Ovaj slučaj je u javnosti poznat kao "Balkanski ratnik". Završena je finansijska istraga radi proširenog oduzimanja imovinske koristi i podniet zahtjev za privremeno oduzimanje imovine, čija je tržišna vrijednost procijenjena na **12. 483. 577,547 eura**. Pred Višim sudom u Bijelom Polju 18.07.2011. počeo je glavni pretres. Saslušani su optuženi i izvedeni materijalni dokazi. Stranke su 20.10. 2011. predložile nove dokaze, i nastavak suđenja je zakazan za 17.11.2011. godine.

Slučaj "Drina"

Nakon tromjesečne istrage, tužilaštvo je 9.04.2011. godine podiglo optužnicu protiv četiri lica – organizator i članovi kriminalne organizacije (dva državljanina Bosne i Hercegovine, jedan državljanin Albanije i jedan državljanin Crne Gore), zbog krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije i krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga. Optužnica je potvrđena 27. 04. 2011. Okrivljenima se stavlja na teret da su krajem marta i početkom aprila 2010. godine na teritoriji Crne Gore, Albanije i

Bosne i Hercegovine radi prodaje krijumčarili marihuanu. Slučaj je rađen u saradnji sa tužilaštvima BiH i Albanije. Troje okrivljenih nalaze se u pritvoru. Do sada su održana četiri glavna pretresa.

Slučaj "Konte"

Naredba o sprovođenju istrage donijeta je 31. 03. 2011. Više tužilaštvo je 14. 09. 2011. podiglo optužnicu protiv tri lica zbog sumnje da su počinili krivična djela stvaranje kriminalne organizacije i neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga. Osnovano se sumnja da je kriminalna grupa krijumčarila kokain na teritoriji Južne Amerike, Holandije i Španije. Oduzeto je oko 300 kg ove droge. Dvoje osumnjičenih nalaze se u pritvoru dok se treće lice, strani državljanin, nalazi van granica Crne Gore. Istraga je vođena u saradnji sa nadležnim organima Savezne Republike Njemačke. Optužnica je potvrđena 27. 09. 2011.

Slučaj "Tanker"

Naredba o sprovođenju istrage je donijeta 19. 04. 2011. Tužilaštvo je 7. oktobra 2011. podiglo optužnicu protiv dva lica, državljanina Crne Gore, zbog osnovane sumnje da su počinili krivična djela stvaranje kriminalne organizacije i neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, tako što su u periodu od sredine 2009. do aprila 2011. godine radi prodaje krijumčarili kokain sa područja Južne Amerike u zemlje Zapadne Evrope. U akciji španske policije zaplijenjeno je 72kg kokaina. Jedno lice nalazi se u pritvoru, dok je za drugim raspisana međunarodna potjernica. Slučaj je rađen u saradnji sa pravosudnim organima Španije i Srbije.

Slučaj "Parangal"

Naredba o sprovođenju istrage je donijeta 12. 04. 2011. Tužilaštvo je 3. oktobra 2011. podiglo optužnicu protiv 15 lica zbog krivičnih djela stvaranje kriminalne organizacije i neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, tako što su u periodu od jula 2010. do aprila 2011. krijumčarili heroin radi prodaje. Trinaest lica nalazi se u pritvoru, dok su dva lica u bjekstvu.

Slučaj "KHVAN"

Tužilaštvo je 26.09.2011. podiglo optužnicu protiv ruskog državljanina Khvan Valery Evgenjeviča, zbog krivičnog djela pranja novca u iznosu od preko 1.000.000 eura kroz bankarsko poslovanje i kroz finansijsko poslovanje u iznosu od 6.746.824.00 eura. Viši sud u Podgoricci je 30. 09. 2011. donio rješenje o **privremenom oduzimanju imovine** po zahtjevu tužioca – zemljište površine 2.496 m², stambeni objekti površine 1.393 m² i novac na bankarskim računima u iznosu od 3.469.591.86 eura. Optuženi se nalazi u pritvoru. Glavni pretres je počeo 27.10. i biće nastavljen 11.11.2011. godine.

Slučaj "Šah-mat"

Tužilaštvo je 28.10. 2011. podiglo optužnicu protiv pomorca na prekookeanskom brodu, zbog krivičnih djela - stvaranje kriminalne organizacije i neovlašćena proizvodna, držanje i stavljanje u promet opojnih droga. Sumnja se da je kriminalna organizacija krijumčarila heroin kokain iz Južne Amerike u zemlje Evropske unije. Protiv organizatora i 35 članova kriminalne organizacije u Italiji se vodi krivični postupak pod nazivom "Šah-mat". Krivično gonjenje jednog člana organizacije crnogorsko tužilaštvo preuzelo je od italijanskog pravosuđa putem međunarodne pravne pomoći.

Slučaj "Sprint"

Naredba o sprovođenju istrage donijeta je 10. 06. 2011. Tužilaštvo je 20.10. 2011. podiglo optužnicu protiv šest lica – organizatori i članovi kriminalne organizacije, zbog sumnje da su počinili krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije i neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojne droge marihuana, na teritoriji Crne Gore, BiH i Hrvatske. Izviđaj je vođen u saradnji sa nadležnim orgnima BiH i Hrvatske. Sva lica se nalaze u pritvoru.

IV. Upravljanje oduzetom imovinom

Po Rješenju Višeg suda u Bijelom Polju Ks.br.3/11 od 27. 07. 2011. godine, a koje se odnosi na imovinu optuženih Šarić i Lončar ukupna vrijednost oduzete imovine iznosi 12. 483. 577,547 €.

Po Rješenju Višeg suda Bijelo Polje Ks.br.5/11 od 04. 08. 2011.godine a koje se odnosi na optužene Kalić Safet i Amina ukupna procjenjena vrijednost imovine iznosi 28.668.161,69 €.

Uprava za imovinu je procjenu oduzete imovine po rješenjima Višeg suda u Bijelom Polju obavila u septembru 2011 godine. Procjena je izvršena u skladu sa odgovarajućim odredbama sljedećih normativnih akata: Zakon o računovodstvu i reviziji; Međunarodni računovodstveni standard 39; Upustvo o načinu i postupku naknadne procjene vrijednosti hartija od vrijednosti; Zakon o privrednim društvima.

Zakon o staranju o privremeno i trajno oduzetoj imovini propisuje da procjenu vrijednosti oduzete imovine nadležni organ vrši prema njenoj tržišnoj vrijednosti u trenutku njenog preuzimanja.

III. EKSTRADICIJE

U oblasti izručenja, Crna Gora je sa pojedinim državama regiona potpisala bilateralne ugovore o izručenju (2010- Hrvatska i Srbija, 2011-Makedonija), dok sa najvećim brojem ostalih država regiona, poput Bosne i Hercegovine, Slovenije, Albanije i dr, pravni osnov za izručenje predstavlja Evropska konvencija o ekstradiciji (kojoj je pristupljeno 2002. godine i na koju je stavljena rezerva da se neće izručivati sopstveni državljani).

Sa Republikom Kosovo, pravni osnov za izručenje je Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, budući da ta država nije članica konvencija SE u krivičnoj oblasti, pa ni Evropske konvencije o ekstradiciji. Nakon inicijative kosovske strane, Vlada Crne Gore je 28.07.2011.godine utvrdila Osnovu za vođenje pregovora i zaključivanje tri ugovora u oblasti međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima.

Potpisivanjem Ugovora o izručenju sa Republikom Hrvatskom po prvi put je predviđena mogućnost izručenja sopstvenih državljana za krivična djela organizovanog kriminala i korupcije, za koja je prema pravu obje države propisana kazna zatvora u trajanju od 4 godine ili teža kazna.

Sa Republikom Srbijom je izmjenama Ugovora o izručenju predviđena mogućnost izručenja sopstvenih državljana za krivična djela organizovanog kriminala, protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom, korupcije i pranja novca, za koja je prema pravu obje države propisana kazna zatvora u trajanju od 4 godine i teža kazna, odnosno mjera koja podrazumijeva lišenje slobode, kao i za ostala teška krivična djela, odnosno teške oblike krivičnih djela, za koja je propisana kazna zatvora u trajanju od 5 godina ili teža kazna.

Ovo je rezultiralo time da je, do sada, iz Republike Hrvatske izručen 1 hrvatski državljanin. Iz Republike Srbije izručeno je 7 državljana Srbije, 2 molbe su odbijene. Crna Gora je Republici Srbiji da sada izručila 6 sopstvenih državljana (od 6 molbi).

Tokom 2011.godine, Crna Gora je podnijela ukupno 65 molbi za izručenje, i do sada je izručenje dozvoljeno za 43 lica, 5 molbi je odbijeno, a ostale su u toku.

Tokom 2011 godine bila je podnijeta 41 molba za izručenje lica iz Crne Gore. U 29 slučajeva izručenje je dozvoljeno, 1 molba je odbijena, ostale se razmatraju.